

ТОРА ОР • ПАРШІ ВАЙЕХІ • МААМАР 4

חכלילי עינים מייך ולבן שנים מחלב

Червоність очей від вина
і білизна зубів від молока

Тора — це вино, яке виявляє приховану безмежну любов душі до Б-га і підносить її до любові в насолодах; і це молоко, яке після щирого самоаналізу дає любові й трепету зростати, доки серце не перетвориться.

НА ЧЕСТЬ

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Батько Ребе, реб Леві-Іцхок

LikuteiTorah.com

ХАСИДСЬКА ПАРША

likuteitorah.com/uk/torah-ohr/vayechi/4/

ГОЛОВНА ДУМКА

Тора — це вино, яке виявляє приховану безмежну любов душі до Б-га і підносить її до любові в насолодах; і це молоко, яке після щирого самоаналізу дає любові й трепету зростати, доки серце не перетвориться.

Кожен розділ: текст івритом, потім переклад, потім коротке пояснення під золотою лінією. Маленькі цифри в тексті івритом позначають примітки наприкінці.

КОРОТКО ПРО МААМАР

Маамар пояснює благословення Якова Єгуді: «Червоність очей від вина і білизна зубів від молока» — як вказівку на дві сили Тори. Він ставить запитання: як вино може «звеселяти Б-га»? І відповідає висловом мудреців: «Вино входить — таємниця виходить». Існують два види любові до Б-га. Агавас олам [любов, що походить із роздумів про Б-жественне царювання] виникає з роздумів про те, як Б-жественне царювання створює й підтримує всі світи; душа здатна вмістити її, тому вона слабшає, коли думки звертаються до чогось іншого. Агава рабба [велика любов, укорінена в самій суті душі] походить із кореня душі в самому Б-зі, понад усіма світами; душа не здатна її вмістити, тому вона залишається прихованою, хоча ніколи не переривається. Тора, мудрість і воля Б-га, — це вино, яке розкриває Б-жественні скорочення й виявляє цю приховану любов. Ще вище стоїть любов у насолодах — споглядання слави Царя: «червоні очі», які розкриваються в Шабат після праці буднів і охоплюють обидві любові: «для мене, для мене». «Зуби» — це ретельний самоаналіз, що перемелює й просіює служіння людини; тоді «молоко» Тори дає любові й трепету зростати, і зуби стають «білими»: очищення стає ясним і не вимагає зусиль.

ПЛАН

1	Вино й молоко в Торі	¶1-2
Як вино може «звеселяти Б-га»? Вино й молоко — це два аспекти Тори, а видів любові є два: агавас олам і агав рабба.		
2	Агавас олам: любов, що походить зі світів	¶3-8
Роздуми про те, як Б-жественне царювання дає життя всім світам, у псукей де-зімра (віршах прославлення) та під час читання Шма ведуть до слів «І любитимеш»: до зміни спрямування волі до Б-га.		
3	Агава рабба: прихована любов	¶9-12
Агава рабба походить із кореня душі в Б-зі, понад усіма світами; душа не здатна її вмістити, тому вона залишається прихованою, але ніколи не переривається. Як її виявити?		

4 Вино Тори виявляє таємницю

¶13–14

Світло любові приховане в Торі; вивчення Тори «відкриває йудін» і виявляє у душі Вищу волю, яка і є агава рабба.

5 Червоність очей: любов у насолодах

¶15–17

«Очі» — це споглядання слави Царя, любов у насолодах, яка розкривається в Шабат після праці буднів; піднебіння, що відчуває смак, промовляє «для мене, для мене», коли обидві любові підносяться разом.

6 Білизна зубів від молока

¶18–21

«Зуби» — це самоаналіз, що перемелює й просіює служіння людини; тоді «молоко» Тори дає любові й трепету зростати та перетворює серце, доки очищення не починає відбуватися без зусиль.

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ

Агавас олам אהבת עולם

Любов до Б-га, що виникає з роздумів про те, як Він створює й підтримує всі світи. Душа здатна її вмістити, але вона переривається, коли думки звертаються до чогось іншого.

Агава рабба אהבה רבה

Прихована любов, укорінена в джерелі душі, яка є часткою самого Б-га. Вона перевищує здатність душі вмістити її і ніколи не переривається; Тора виявляє її як любов «усією своєю міццю».

Любов у насолодах אהבה בתענוגים

Найвища любов — споглядання «слави Царя», яке розкривається в Шабат; вона охоплює і агавас олам, і агаву рабба та перевершує їх.

Вища воля רצון העליון

Воля Б-га, джерело творіння, прихована скороченнями й розкрита через вивчення Тори та виконання міцвот; у душі вона є агава рабба.

Йудін (скорочення) יודיין (צמצומים)

Скорочення Нескінченного світла, на які натякають слова «Ти відкриваєш Свою руку (ядеха)»; Тора відкриває їх, щоб виявилася Вища воля.

Зуби й молоко שיניים וחלב

Самоаналіз, що перемелює й просіює вчинки та почуття людини, після якого живлення Тори дає любові й трепету зростати.

Вино й молоко в Торі

1 חכלילי עינים¹ מיין² ולבן שנים מחלב. הנה גבי³ יין כתיב תירושי המשמח אלקים⁴ כוי.

«Очі червоні від вина, а зуби білі від молока». Тепер щодо вина написано: «Мое вино, що звеселяє Б-га» тощо.

Маамар починається з благословення Якова Єгуді: його очі червоні від вина, а зуби білі від молока. Спершу Альтер Ребе нагадує, що Писання описує вино як те, що «звеселяє Б-га», і це породжує запитання.

ולהבין מהו בחי יין המשמח אלקים ואיך יהיה כחו גדול כ"כ [כל כך] לשמח אלקים. הנה אמרו נכנס יין יצא סוד.⁵

Щоб зрозуміти: що являє собою рівень вина, «що звеселяє Б-га», і як його сила може бути настільки великою, щоб звеселяти Б-га? Ось [мудреці] сказали: «Вино входить — таємниця виходить».

Вино може звеселяти людей, але як воно може звеселяти Б-га? Відповідь починається зі слів мудреців: «Вино входить — таємниця виходить». Слово «вино» (יין) і слово «таємниця» (סוד) мають однако-ве числове значення — сімдесят; маамар покаже, що вино — це Тора, а таємниця — це любов, прихована в душі.

2 והענין כי בתורה יש ב' בחי יין וחלב וכדכתיב לכו שברו ואכלו⁶ כוי בלוא כסף ובלוא מחיר יין וחלב.

Пояснення полягає в тому, що в Торі є два рівні — вино й молоко, як сказано: «Прийдіть, купуйте й їжте» тощо, «без грошей і без плати — вино та молоко».

Вино й молоко — два виміри Торі, як показує заклик Ішаягу: «Прийдіть, купуйте... без грошей і без плати — вино та молоко». Цей вірш тлумачать як такий, що говорить про Тору, яку набувають безоплатно; у ньому названо обидва образи з нашого вірша — вино й молоко.

וביאור הדבר כי הנה יש ב' אהבות⁷ אה"ע [אהבת עולם] ואה"ר [ואהבה רבה]. אהבת עולם היא האהבה הגלויה.⁸

Щоб пояснити цю справу: є дві любові — агавас олам («любов до світу») і агава раба («велика любов»). Агавас олам — це явна любов.

Щоб пояснити ці два виміри, Альтер Ребе вводить два види любові до Б-га: агавас олам і агава раба. Агавас олам — це «явна» любов, яку відкрито відчують у серці. Її назва зазвичай означає «вічна любов», але в цьому маамарі слово олам також тлумачиться як «світ»: це любов, що виникає з роздумів про світі, як пояснюється в наступному параграфі.

Агавас олам: любов, що походить зі світів

3 ואה"ר [ואהבה רבה] היא אהבה המסותרת. ולהבין למה נק' האהבה המסותרת בשם אה"ר [אהבה רבה]. אך הנה אה"ע [אהבת עולם] היא האהבה שנלקחה מעולמות דהיינו מחמת התבוננות איך שהוא ית' ⁹ מחדש בטובו כו'. ומהווה מאין ליש בכל יום ¹⁰ מבחי' מלי ית'

А агава раба (велика любов) — це прихована любов. Щоб зрозуміти, чому приховану любов називають агава раба: агава олам (любов, що походить зі світів) — це любов, що походить зі світів, тобто виникає завдяки спогляданню того, як Він, благословенний Він, «відновлює у Своїй доброті» тощо і щодня творить із небуття буття з рівня Його царювання (Малхут), благословенний Він.

Агава раба називається прихованою любов'ю, бо вона потаємно перебуває в душі. Перш ніж пояснити, чому її називають «великою любов'ю», Альтер Ребе визначає агава олам: це любов, що виникає завдяки спогляданню світів і того, як Б-г «відновлює у Своїй доброті» Своє творіння — словами ранкового благословення перед Шма — і щодня творить його з небуття через Свою Малхут, Своє царювання.

כי מלכותך מכ"ע [מלכות כל עולמים] ¹¹ כתיב שכל עולמים עליונים ותחתונים הם חיים וקיימים מבחי' מלכותו ית' ממכ"ע [ממלא כל עמין] וסוכ"ע ואתה מחיה את כולם. ^{12,13}

Бо написано: «Твоє царювання — царювання всіх світів»: усі світи, вищі й нижчі, живуть і існують завдяки рівню Його Малхут, благословенний Він, — світлу, що наповнює всі світи (мемале коль альмін), і світлу, що охоплює всі світи (совев коль альмін), — «і Ти даєш життя їм усім».

У вірші сказано, що Його царювання — це «царювання всіх світів»: усі світи живуть завдяки йому, і від цього рівня походять як світло, що наповнює світи, так і світло, що їх охоплює. Роздуми про це породжують агава олам.

4 ואינו כדמיון הנשמה שמחיה את הגוף. שהחיות מתפשט ומתלבש בגוף ממש להחיותו. כי הוא ית' קדוש ומובדל כו'. רק התפשטות בחי' שם בלבד. דהיינו מחמת כי מלך שמו נק' עליהם.

І це не подібне до душі, яка дає життя тілу: життєва сила поширюється й облачається в саме тіло, щоб оживити його. Адже Він, благословенний Він, святий і відокремлений тощо. [Це] лише поширення аспекту (бхіни) імені, тобто тому, що над ними називається Його ім'я — «Цар».

Те, як Б-г дає життя світам, не подібне до того, як душа дає життя тілу: життєва сила душі справді поширюється в тілі й облачається в нього. Б-г залишається святим і відокремленим від світів; у них поширюється лише Його «ім'я» — простий вияв Його Самого, адже Його називають їхнім Царем.

5 וּכְמֵאֲמַר יִשְׁתַּבַּח שִׁמְךָ לְעַד פִּי לְעַד עַד אֵין קֶץ כּו'. וְעִזְזוּ אֲנִי אֹמְרִים אִישׁ־יָר [אֲמֵן יְהִי שְׁמִיָּה רַבָּא] מְבָרַךְ לְעֵלָם וּלְעֵלְמֵי עֲלְמֵיָא יִתְבָּרַךְ. פִּי שֶׁאֲנִי מִתְפַּלֵּלִים וּמִבְקָשִׁים שִׁיְהִיָּה שֵׁם זֶה בְּבַחֵי בְרַכָּה וְהַמְשַׁכָּה מִהָעֵלָם אֶל הַגִּילּוּי.

Як сказано: «Нехай Твоє Ім'я буде прославлене навіки (лаад)»: «навіки» означає — без кінця тощо. І про це ми кажемо: «Амін, нехай Його велике Ім'я буде благословенне навіки й на всі віки (леалам улеалмей алмая); нехай буде благословенне». Тобто ми молимося й просимо, щоб це Ім'я перебувало в стані благословення й низведення — від прихованого до явленого.

«Нехай Твоє Ім'я буде прославлене навіки» — слова з ранкової молитви — означає, що поширення Його Імені не має кінця. У відповіді на Кадиш «Нехай Його велике Ім'я буде благословенне» Альтер Ребе тлумачить слово «благословенне» як низведення: ми просимо, щоб це Ім'я, нині приховане, було виведене з прихованості до розкриття.

דְּהֵיינו שְׁלֹא יְהִי [יְהִיָּה] בְּבַחֵי הָעֵלָם וְהַסֹּתֶר פָּנִים אֲצִלְנוּ בִּידֵיעַת אֲנָשִׁים מְלוּמְדָה ¹⁴ בְּלִבָּד שֶׁאֵין זֶה אֶלֶא בְּבַחֵי הוֹדָאָה. אֲבָל בַּחֵי בְרַכָּה הִיא בַּחֵי גִילּוּי מִמַּשׁ בְּמוֹחוֹ וּלְבֹו בְּאֵמֶת לְאֵמֶתוֹ.

Тобто щоб для нас воно не перебувало в стані прихованості й приховування Лику, коли ми знаємо про нього лише як про «знання, завчене від людей напам'ять», що є не більш ніж рівнем визнання. Але рівень благословення — це справжнє розкриття в розумі й серці людини, в усій істинності.

Небезпека полягає в тому, що влада Б-га залишається прихованою від нас і відома лише як щось завчене — подібно до «заповіді людської, завченої напам'ять» у словах Ісаї. Таке знання є не більш ніж визнанням. «Благословення» означає, що це істинно розкривається в розумі й серці людини.

6 וְשִׁיְהִי [וְשִׁיְהִיָּה] גִילּוּי זֶה נִמְשָׁךְ לְעֵלָם וּלְעֵלְמֵי עֲלְמֵיָא אִפִּי [אִפִּילּוֹן] בְּעוֹלְמוֹת הַתַּחְתּוֹנִים כְּמוֹ בְּעוֹהִי"ז הַגִּשְׁמִי וְכַעֲנִין שֶׁנֶּאֱמַר בְּרוּךְ ה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל ^{15, 16} מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. ¹⁷

І щоб це розкриття було притягнуте «до світу й до світів світів» (леалам улеалмей алмая), навіть у нижні світи, як-от цей матеріальний світ; як сказано: «Благословенна Гавая, Б-г Ізраїлю, від світу до світу».

Арамейський вислів леалам улеалмей алмая зазвичай розуміють як «навіки й довіку», але тут його читають як «до світу й до світів світів»: ми просимо, щоб розкриття сягнуло кожного світу, навіть цього матеріального. Вірш «Благословенна Гавая... від світу до світу» виражає ту саму ідею.

ועדייז תקנו כל פסודיז [פסוקי דזמרה] מב"ש [מברוך שאמר] עד ק"ש [קריאת שמע] להאריך ולהרחיב הדבור בשבחו¹⁸ של מקום איך שמלכותו הוא מכ"ע [מלכות כל עולמים].

У цьому дусі [Мудреці] запровадили всі псукей де-Зібра (псалми й славослів'я), від «Барух ше-амар» до читання Шма: щоб довго й розлого говорити на прославу Всеприсутнього — про те, як Його царювання (Малхут) є «царюванням усіх світів».

Мудреці встановили псукей де-Зібра — псалми й славослів'я ранкової молитви від «Барух ше-амар» до Шма — саме для цієї мети: докладно зосереджуватися на тому, як влада Б-га поширюється на всі світи, щоб той, хто молиться, прийшов до відчуття цього.

7 ואיך שהוא קדוש ומובדל כו' עד שיהיה נקבע בקרב איש ולב עמוק.¹⁹ ועי"ז יגיע לקיום הק"ש [הקריאת שמע] שמע ישראל.²⁰

I [вони розповідають], як Він святий і відокремлений тощо, аж доки це не закріпиться «всередині людини і [в] глибокому серці». Завдяки цьому людина зможе належно виконати читання Шма: «Слухай, Ізраїлю».

Псукей де-Зібра (псалми прославлення) також описують, як Б-г залишається святим і відокремленим від світів, якими Він править; це споглядання має тривати, доки воно глибоко не закріпиться в людині — «всередині людини і в глибокому серці». Це готує людину до належного виконання Шма.

שמע לשון הבנה²¹ להתבונן כי ה' אחד פי' אחד ז' רקיעים²² וארץ וד' רוחות העולם²³ בטלים אל האל"ף הוא אלופו של עולם.

«Слухай» означає розуміти: споглядати, що Ім'я Б-га (Гавая) — Один. «Один» (ехад) означає, що сім небес і земля, а також чотири сторони світу самоусунені перед алефом, який є Владикою (алуфом) світу.

«Шма» — «слухай» — також означає «розумій», тому Шма закликає споглядати, що Б-г єдиний. Слово «ехад» («Один») пишеться літерами алеф (1), хет (8) і далет (4): вісім — це сім небес і земля, а четвірка — чотири сторони світу; усе це самоусувається перед алефом, що означає «алуф» — Владика світу.

8 וכמו שיש בגשמיות ז' רקיעים כו'. כך ברוחניות יש כמה מדרגות זו למעלה מזו וכולם בטלים אליו ית' רק שברוך שם כו'.

I так само, як у матеріальному світі є сім небес тощо, так і в духовному є багато рівнів, один над одним, і всі вони перебувають у цілковитому самоусуненні перед Ним, благословенним Він, — лише [є] «Благословенне Ім'я» тощо.

Так само, як у матеріальному світі є сім небес, у духовних світах є багато рівнів, один над одним, і всі вони перебувають у самоусуненні перед Б-гом. Те, що все ж дає їм змогу існувати як світам, — це слова «Благословенне Ім'я слави Його царства», які промовляють після першого вірша Шма.

שמבחי' דלי"ת רבתי דאחד נמשך בחי' ברכה והמשכה להיות בחי' שם כבוד מלכותו כו'. ועיי' יגיע למדרגת ואהבת.

Адже з рівня великої далет слова «Один» сходить благословення й вплив згори вниз, щоб постав рівень «Ім'я слави Його царства» тощо. І завдяки цьому він досягне рівня «І любитимеш».

Велика далет у слові «Ехад» («Один»), написана в Торі збільшеною, є джерелом, звідки ім'я Б-га сходить у світи як «Ім'я слави Його царства». Це роздумування приводить людину до наступного вірша: «І любитимеш».

פי' ואהבת הוא מלשון רצון.²⁴ דהיינו שיהי' [שיהיה] רצונך שהוי' יהיה אלקיך בכל לבבך בשני יצריך²⁵ יצ"ט [יצר טוב] ויצה"ר [ויצר הרע] לאהפכא חשוכא כו'

«І любитимеш» (веагавта) — вислів, пов'язаний із волею. Тобто воля твоя має бути такою, щоб Ім'я Б-га (Гавая) було твоїм Б-гом «усім серцем твоїм» — обома твоїми початками, добрим і злим, — аби перетворити темряву [на світло] тощо.

«Веагавта» — «і любитимеш» — пов'язане зі словом, що означає волю (ава, бажати). Заповідь полягає в тому, щоб воля твоя була такою, аби Гавая був твоїм Б-гом «усім серцем твоїм». Мудреці тлумачать це як «обома твоїми початками», щоб навіть зле начало було перетворене з темряви на світло.

שיעקור רצונו מהבלי עולם להיות לו שינוי רצון ולהפך רצונו לה' אחד וכמ"ש מי לי בשמים²⁶ ועמר לא חפצתי בארץ:²⁷

[Тобто] щоб він викоринив свою волю з марнот світу, так що його воля зміниться, і спрямував її до єдиного Б-га; як написано: «Кого маю я на небесах? І з Тобою не бажаю нічого на землі».

Це означає викоринити свою волю з марнот світу, аж поки саме бажання людини не зміниться і не спрямується лише до Б-га. Псалмоспівець висловлює це так: «Кого маю я на небесах? І з Тобою не бажаю нічого на землі».

Агава рабба: прихована любов

9 והנה כ"ז [כל זה] הוא בחי' אה"ע [אהבת עולם] שאומרים אהבת עולם אהבתנו. פ"י אהבתנו שאהבה זו היא מתלבשת בתוך נפשנו.

Тепер усе це — рівень агавас олам (вічної любові), як ми кажемо: «Вічною любов'ю (агавас олам) Ти полюбив нас (агавтану)». Значення слова «агавтану» — у тому, що ця любов вбирається в нашу душу.

Усе це описує агавас олам, названу в благословенні: «Вічною любов'ю (агавас олам) Ти полюбив нас (агавтану)». Альтер Ребе спирається на слово «агавтану», у закінченні якого є «нас»: ця любов вбирається в нашу душу.

שהנפש יכולה להיות כלי להגביל ולהלביש את האהבה זו בתוכה ממש להיות תוכה רצוף אהבה ²⁸ זו. אבל אה"ר [אהבה רבה] היא בשרש הנפש במקור חוצבה כי חלק ²⁹ הוי' ממש עמו. ^{30,31}

Адже душа може бути посудиною, здатною вмістити й убрати в себе цю любов, справді, так що «її нутро викладене цією любов'ю» — цією любов'ю. Але агава раба (велика любов) перебуває в корені душі, у джерелі, з якого її було вирубано, бо «Його народ» буквально є «часткою Гавая».

Агавас олам уміщується в душі, яка здатна повністю її вмістити, так що душа «викладена любов'ю» — це вислів із Пісні Пісень. Агава раба, однак, укорінена в самому джерелі душі, адже душа є «часткою Гавай», тобто буквально часткою Б-га.

10 ואני הוי"ה לא שנית ³² כתיב שהוא ית' למעלה מגדר עלמין ואין ערוך אליו ית' כלל אפי' [אפילו] כמשל טפה מים אוקיינוס.

Написано: «І Я, Гавая, не змінився», бо Він, благословенний, перебуває понад межами світів, і з Ним зовсім ніщо не можна порівняти — навіть так, як у прикладі краплі [порівняно з] водами океану.

Слова Малахії «Я, Гавая, не змінився» навчають, що Б-г цілковито перебуває поза межами світів, і вони не впливають на Нього. Світи зовсім не можна порівняти з Ним — навіть так, як краплю можна порівняти з океаном.

שעם היות שהוא חלק קטן מאלף אלפים ורבי רבבות. עכ"ז [עם כל זה] שייך איזה ערך ויחוס במהותו הדומה לו שגם מהות הטפה היא מים כמו הים הגדול ממש.

Бо хоча [крапля] становить мізерну частку — [одну] з тисяч тисяч тисяч і міриадів міриадів, — усе ж певне порівняння і спорідненість є завдяки її сутності, подібній [до океану]: адже сутність краплі — теж вода, точнісінько як у великого моря.

Крапля мізерна порівняно з океаном, однак вона має ту саму природу, що й океан: і те, й інше — вода. Між Б-гом і світами немає навіть такої спільності.

משא"כ אליו ית' אין ההשתלשלות ערוך כלל ולכך האהבה שנלקחה מבחי' זו אינה מתלבשת ממש תוך הנפש ואין הנפש יכולה להגבילה אלא היא בבחי' מסותרת

Але щодо Нього, благословенного, це не так: ланцюг послідовного розгортання світів згори вниз (ішталшелут) зовсім не можна порівняти [з Ним]. Тому любов, що походить від цього рівня (бхіни), насправді не вбирається в душу, і душа не може вмістити її; натомість вона перебуває в прихованому стані.

Оскільки корінь душі — у Самому Б-гові, Який перебуває поза всіма світами, любов, що походить від цього кореня, перевищує здатність душі. Душа — посудина з межами — не може вмістити її, тому вона залишається прихованою; саме тому її називають прихованою любов'ю.

והיא באה לידי גילוי בבחי' בכל מאדך ³³ כו'. (וע' בתניא ס"פ מ"ג ³⁴ ועי' [ועיינ'] ג"כ פ' י"ט): ³⁵

І вона розкривається на рівні «усією своєю міццю» (бехоль меодеха) тощо. (Див. Танія, кінець глави 43; див. також главу 19.)

Коли ця любов розкривається, вона виявляється як любов «усією своєю міццю» — без міри. Альтер Ребе скеровує читача до Танія, глав 43 і 19, де йдеться про ці види любові.

11 והנה ההפרש ³⁶ שבין אה"ע [אהבת עולם] לאה"ר [לאהבה רבה] הוא כי אה"ע [אהבת עולם] הבאה מחמת

התבוננות ועומק מחשבתו יש לה הפסק שאם לבבו פונה לדברים אחרים וטרוד במחשבתו בעסקי עולם אזי חולפת ועוברת ממנו כו'

Тепер різниця між агавас олам (любов'ю до світу) та агава раба (великою любов'ю) така: ага-вас олам, що виникає завдяки роздумам і глибині думки людини, може перериватися; адже якщо її серце звертається до інших речей, а думки зайняті мирськими справами, то вона минає й відходить від неї тощо.

Агавас олам залежить від роздумів, тому триває лише доти, доки людина зосереджена на них. Коли людина звертається до інших справ і занурюється у мирські клопоти, ця любов згасає.

משא"כ האה"ר [האהבה רבה] שבשרש נפשו ממקור חוצבה³⁷ אין לה הפסק³⁸ שגם אם לכבו פונה לדברים אחרים הרי אין בזה לעומת זה^{39,40} להיות לעומת האהבה הזאת להטרידה ולהפסיקה.

На відміну від цього, агава раба, що перебуває в корені його душі, у джерелі, з якого вона була висічена, не переривається. Адже навіть якщо його серце звертається до інших речей, тут немає принципу «одне навпроти одного» — [нічого], що протистояло б цій любові, турбувало її й переривало.

Агава раба, укорінена в джерелі душі, ніколи не переривається. Кожному рівню святості відповідає протилежний йому рівень — «одне навпроти одного», але ця любов не має такого відповідника, тож ніщо не може протистояти їй, турбувати її чи переривати.

12 ולזאת תשאר אהבה זו בכחי רשימו להיות זכרונה תקועה בלב כל תמוט עולם ועד.⁴¹

Тому ця любов залишається у вигляді відбитка (решиму), щоб пам'ять про неї була закарбована в серці й «не захиталася повік і навіки».

Оскільки ніщо не протистоїть цій любові, вона залишається в душі як решиму — відбиток; пам'ять про неї закарбована в серці й ніколи не зникає: «не захитатися повік і навіки». Вона завжди присутня, хоча й прихована.

אך כיצד תהיה אה"ר [אהבה רבה] זו בכחי גילוי שיעלה ויגיע למדרגת בכל מאדך⁴² ע"ז אמרו נכנס יין יצא סוד⁴³ היא התורה שנק' בשם יין.⁴⁴

Але як ця агава раба (велика любов) може розкритися, щоб піднятися й досягти рівня «усією міццю»? Про це сказали: «Вино входить — таємниця виходить»: [це вино] — Тора, яку називають «вином».

Питання полягає в тому, як цю приховану любов можна вивести наяву, щоб вона досягла рівня «усією міццю». Відповідь повертає нас до вислову на початку: «Вино входить — таємниця виходить», де вином є Тора.

Вино Тори виявляє таємницю

13 וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] ערבים עלי ד"ס⁴⁵ יותר מיינה של תורה כי על האהבה נאמר וירא אלקים את האור כי טוב⁴⁶ ואמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] כי טוב לגנוז בתורה.^{47,48}

Як сказали наші мудреці, благословенної пам'яті: «Слова книжників приємніші мені, ніж вино Тори». Адже про любов сказано: «І побачив Б-г світло, що воно добре»; і наші мудреці, благословенної пам'яті, сказали: «добре» — приховати в Торі.

Мудреці називають Тору «вином», як у їхньому вислові, що слова книжників дорожчі за вино Тори. Світло, яке Б-г побачив як «добре», ототожнюється з любов'ю, і мудреці кажуть, що його приховали в Торі, тож Тора містить приховане світло любові.

וכשנכנס יינה ש"ת [של תורה] יצא סוד הוא אור האהבה הגנוז מהעלם אל הגילוי להיות אצלו גילוי האה"ר [האהבה רבה] המושרשת בשרש נפשו במקור חוצבה בבחי' בכל מאדך

І коли входить вино Тори, таємниця — тобто приховане світло любові — виходить із прихованого стану до виявлення, щоб у ньому розкрилася агава раба (велика любов), укорінена в корені його душі, у джерелі, з якого вона була висічена, на рівні «усією своєю міццю».

Коли в людину входить вино Тори, приховане світло любові виходить у виявлення, і агава раба, укорінена в її душі, розкривається як любов «усією своєю міццю».

ועי"ז נא' [נאמר] פותח את ידיך.⁴⁹ יודי"ך הן הם בחי' הצמצומים רבים ועצומים מאא"ס [מאור אין סוף] ב"ה להיות השתלשלות המדרגות מעילה לעלול כו'.⁵⁰

І про це сказано: «Ти розкриваєш Свою руку (ядеха)». «Юдеха» («Твої йуди»): це рівні численних і могутніх скорочень (цимцумім), що походять від Нескінченного світла (Or Eйн Соф), благословенний Він, щоб виник ланцюг послідовного розгортання рівнів (ішталшелут) — рівнів, що розгортаються від причини до наслідку, тощо.

Вірш «Ти розкриваєш Свою руку» натякає на це: слово «ядеха» («Твоя рука») прочитується як «юдеха» («Твої йуди»). Маленька літера йуд символізує скорочення (цимцум): численні великі скорочення Нескінченного світла, завдяки яким рівні можуть розгортатися згори вниз — від причини до наслідку.

14 ומקור התהוות העולמות מאין ליש מרצה"ע [מרצון העליון] ב"ה וע"י התורה שהיא חכמתו ורצונו ית' פותח את היודי"ן והצמצומים להיות גילוי⁵¹ רצה"ע [רצון העליון] ב"ה.

Джерело виникнення світів із небуття в буття — Вища воля, благословенний Він. А через Тору, яка є Його мудрістю та Його волею, благословенний Він, [Він] розкриває йуди та скорочення (цимцум), щоб виявилася Вища воля, благословенний Він.

Творіння з нічого має своє джерело у Вищій волі Б-га, прихованій за скороченнями. Тора, будучи мудрістю та волею Б-га, «розкриває» ці йуди, завдяки чому виявляється Його воля.

ומשביע לכל חי⁵² דהיינו בכל חיות ואור המתפשט בעולמות מריש כל דרגין כו'. להיות בהם כחי רצון שיהי' [שיהיה] שורה ומתגלה בהם כחי רצה"ע [רצון העליון] ב"ה ונמשך לנפש האדם ג"כ שיהי' [שיהיה] מתגלה בו רצה"ע [רצון העליון] שכנפשו

«І насичує кожну живу істоту»: тобто в усій життєвій силі та світлі, що поширюються світами від вершини всіх рівнів тощо, має бути рівень волі — щоб рівень Вищої волі, благословенний Він, перебував у них і виявлявся в них. І вона також поширюється на душу людини, щоб у ній виявилася Вища воля, що є в її душі.

У вірші далі сказано: «і насичує кожну живу істоту [волею]». Це означає, що в усьому житті й світлі світів, від найвищого рівня й донизу, має перебувати й виявлятися воля Б-га; а в людині має виявитися Вища воля, наявна в її власній душі.

דהיינו האה"ר [האהבה רבה] המושרשת בשרש נפשו למעלה מכדי שתוכל הנפש שאת מאחר שהרצ"ע [שהרצון העליון] בא אצלו לידי גילוי למטה בלבושי הנפש דבור ומעשה ע"י דבור בת"ת [כתלמוד תורה] ומעשה המצות ולכן אמרו רז"ל [רבתינו זכרונם לברכה] ששואלים את האדם קבעת עתים לתורה.^{53, 54}

Тобто агава раба (велика любов), укорінена в корені його душі, — на такій висоті, що душа не здатна її витримати, — оскільки Вища воля виявилася в ньому внизу, у вбраннях душі — мовленні й дії: через мовлення під час вивчення Тори та виконання міцвот. Тому наші мудреці, благословенної пам'яті, сказали, що людину запитують: «Чи встановив ти визначені години для вивчення Тори?»

Воля, що перебуває в душі, — це агава раба, укорінена в її джерелі й така велика, що душа не здатна її вмістити. Вона виявляється, коли Вища воля проявляється в зовнішніх вбраннях душі — мовленні й дії, через промовляння слів Тори та виконання міцвот; тому під час суду людину запитують, чи встановила вона визначені години для вивчення Тори.

שעי"ז יעורר את האהבה מלמעלה בשרש נפשו שאינה מתלבשת בשום כלי המעלים ומסתיר שאין כמוה ולא דוגמתה בזלעו"ז [בזה לעומת זה] הנ"ל ואין לה הפסק שאפי" [שאפילו] בעסקו בשאר עינים תהיה אהבה זו תקועה בלבו.

Бо завдяки цьому він пробудить згори любов у корені своєї душі — любов, що не вдягається в жодну посудину, яка приховує й затуляє; у згаданому вище «одне навпроти одного» немає нічого подібного до неї й жодної її подоби; і вона не переривається, тож навіть коли він зайнятий іншими справами, ця любов буде міцно закріплена в його серці.

Визначене вивчення Тори пробуджує згори любов у корені душі — любов, не вдягнену в жодну посудину, що приховує й затуляє, і таку, якій немає відповідника на протилежній стороні. Тому вона не переривається: навіть коли людина зайнята іншими справами, ця любов залишається міцно закріпленою в її серці.

ומזה יבא לידי ודברת בם^{55,56} כוי (וע' באגה"ק [באגרת הקודש] ד"ה איתא רפ"ד דמגלה⁵⁷ ודאשתמש בתגא כוי במי ששונה הלכות⁵⁸ כוי יעו"ש [יעויין שם]):

I звідси він дійде до «і говоритимеш про них» тощо. (Див. Iggeres HaKodesh, розділ, що починається словами: «Сказано на початку четвертого розділу трактату Мегіла: “А той, хто користується короною” тощо» — про того, хто вивчає галахот (закони) тощо; див. там.)

Звідси він дійде до «і говоритимеш про них» — тобто говоритиме слова Тори повсякчас. Alter Rebbe посилається на послання з Iggeres HaKodesh, яке починається з талмудичного повчання про «того, хто користується короною»; це пояснюється як той, хто користується людиною, що вивчає галахот.

РОЗДІЛ 5 • 115-17

Червоність очей: любов у насолодах

15 ובוה יובן הכתוב הכלילי עינים מיין. פי עינים הוא מ"ש עיני תמיד אל⁵⁹ ה'. הנה עין⁶⁰ ה' אל יראיו.

Так стане зрозумілим вислів: «Очі червоні від вина». «Очі» — як сказано: «Мої очі завжди звернені до Імені Б-га (Гавая)»; «Ось, око Гавая звернене до тих, хто боїться Його».

Тепер можна пояснити цей вислів. «Очі» нагадують слова «Мої очі завжди звернені до Гавая» і «око Гавая звернене до тих, хто боїться Його»: це взаємний погляд людини й Б-га.

והוא בחי' לאסתכלא ביקרא דמלכא⁶¹ דהיינו שיאיר בלבו אור האהבה לה' בבחי' ראייה היא בחי' אהבה בתענוגים שהיא מדרגה העולה על כולנה למעלה מאה"ר [מאהבה רבה] ואה"ע [ואהבת עולם]

Це рівень «споглядання слави Царя», тобто коли світло любові до Б-га сяє в серці людини подібно до зору. Це рівень любові в насолодах — рівень, що перевершує всі інші, вищий за агава раба (велику любов) та агавас олам (вічну любов).

Це споглядання — «споглядання слави Царя»: світло любові до Б-га сяє в серці подібно до зору, і це називається любов'ю в насолодах. Вона вища і за агаву раба, і за агаву олам.

[וצ"ע [וצריך עיון] בתניא פמ"ג⁶² משמע דאה"ר [דאהבה רבה] היא אהבה בתענוגים. וצ"ל שיש ב' בחינות אה"ר [אהבה רבה] הא' האהבה הנז' [הנזכר] בתניא פ"ט כשבאה לידי גילוי כשאינה בבחינת גילוי התענוג.

(Це потребує розгляду з огляду на Танія, розділ 43, де, як впливає з тексту, агава раба — це любов у насолодах. Слід сказати, що є два рівні агави раба. Перший — це любов, згадана в Танія, розділ 19, коли вона приходить до розкриття, але не перебуває на рівні розкритої насолоди.)

У дужках Alter Rebbe порушує труднощі: у Танія, розділ 43, агава раба ототожнюється з любов'ю в насолодах, тоді як тут любов у насолодах поставлена вище за неї. Він розв'язує цю суперечність, розрізняючи два рівні агави раба; перший — це прихована любов, описана в Танія, розділ 19, яка розкривається, але без розкритої насолоди.

וגדולה ממנה היא אה"ר [אהבה רבה] בתענוגים. ועיין במ"א ע"פ אחותי רעיתי יונת⁶³ כו'. שם נתבאר אחותי היא מצד אהבה טבעית ויונתי היא אהבה בתענוגים)

Ще вища за неї агава раба, сповнена насолоди. Див. також пояснення до слів «Сестро моя, кохана моя, голубко моя» тощо. Там пояснюється, що «сестро моя» — це любов, зумовлена природою, а «голубко моя» — любов у насолодах.)

Вищий рівень — це агава раба, сповнена насолоди, тобто любов у насолодах. Тут він посилається на своє пояснення вислову «Сестро моя, кохана моя, голубко моя»: «сестра» означає природну любов, а «голубка» — любов у насолодах.

וכענין שכתוב עיניך יונים⁶⁴ כמו זוג יונים שמסתכלים תמיד זע"ז [זה עם זה / זה על זה] ומתענגים כו'. כך יהיה קשר האהבה בדביקות נפלא ועצום עד שיהיו עיניו ולבו כל הימים רק לאסתכלא ביקרא דמלכא. וכמ"ש בזהר⁶⁵ ע"פ הסבי עיניך⁶⁶ כו' דמוקדין ליה בשלהובין דרחימותא.

Як сказано: «Очі твої — голубки», — подібно до пари голубів, які невинно дивляться один на одного й насолоджуються цим тощо. Такою буде любовна близькість — дивовижною й надзвичайно міцною, аж поки його очі й серце повсякчас будуть спрямовані лише на те, щоб «споглядати славу Царя». І, як сказано в Зогар про слова «Відведи свої очі» тощо: «вони запалюють Його полум'ям любові».

Основний текст продовжується словами «Очі твої — голубки»: як голуби невинно дивляться одне на одного й насолоджуються цим, так і любовний зв'язок людини з Б-гом має бути настільки сильним, щоб її очі й серце завжди були спрямовані на споглядання слави Царя. У Зогар про слова «Відведи свої очі» йдеться про очі, які запалюють Б-га полум'ям любові.

שתהא האהבה מתלהבת ומתלהטת בלב איש להתענג על ה' מרוב כל עד שאין כח בנפשו להגביל את האהבה בלב רק בבחינת ראייה מבחוץ (ועיין במ"א ע"פ עיניך יונים⁶⁷ וע"פ הראיני את מראיך):^{68,69}

Тобто любов розпалюється й палає в серці людини, щоб насолоджуватися Б-гом більше за все [інше], аж поки її душа не матиме сили вмістити цю любов у серці інакше, ніж у формі зовнішнього бачення. (Див. також пояснення до слів «Очі твої — голубки» та «Покажи мені свій вигляд».)

Любов палає так сильно, коли людина насолоджується Б-гом понад усе, що душа не має сили втримати її в серці; вона може сприймати її лише як бачення, що сприймає те, що залишається поза нею. Alter Rebbe посилається на свої пояснення слів «Очі твої — голубки» та «Покажи мені свій вигляд».

16 וזהו ענין חכלילי עינים. פירוש אדמומית העינים⁷⁰ שאודם העינים הוא מחמת תוקף רשפי אש⁷¹ דמוקדין ליה בשלהוביתא כו'.

У цьому полягає значення вислову «червоні очі»: почервоніння очей виникає через силу «вогненних іскор», які «запалюють Його полум'ям» тощо.

Це «почервоніння очей» у вірші: очі червоніють від сили «вогненних іскор» любові, які, за словами Зогару, запалюють Б-га. Червоний відтінок слова «хахлілі» — це сяйво цієї любові в насолодах.

והוא בחינת מעלת ומדרגת השבת אז תתענג כו' וקראת לשבת ענג.^{72,73} אך מי שטרח בע"ש [בערב שבת]⁷⁴ כו'.

І це — рівень особливої властивості й високого ступеня Шабату: «Тоді ти матимеш насолоду» тощо, «і назвеш Шабат насолодою». Але «той, хто трудився напередодні Шабату» тощо.

Любов у насолодах належить до Шабату, про який Ісая каже: «Тоді ти матимеш насолоду в Імені Б-га (Гавая)» і «назвеш Шабат насолодою». Але, як кажуть мудреці, «той, хто трудився напередодні Шабату, їстиме в Шабат»: насолоду потрібно підготувати заздалегідь.

ולכן צריך כל ימות החול ליגע את נפשו. לעורר את האה"ר [האהבה רבה] ואה"ע [ואהבת עולם]. וע"י זה גיע לבחינת האהבה בתענוגים המתגלית בשבת.

Тому впродовж усіх буднів людина має трудитися душею, щоб пробудити агава раба (велику любов) і агава олам (вічну любов); завдяки цьому вона досягне рівня любові в насолодах, яка відкривається в Шабат.

Тому в будні людина має трудитися душею, щоб пробудити агава раба й агава олам. Завдяки цим зусиллям вона досягне в Шабат любові в насолодах, яка відкривається саме тоді.

17 והנה כ"ז [כל זה] בא מבחינת ומדרגת יין. יינה ש"ת [של תורה]. וזהו חכלילי כל חך הטועם אומר לי לי.⁷⁵

Тепер усе це походить від рівня й ступеня вина — вина Тори. І це — «хахлілі»: «кожне піднебіння (хех), що куштує, каже: “Для мене, для мене” (лі лі)».

Усе це походить від вина — вина Тори. Талмуд тлумачить «хахлілі» як «хех лі лі»: «кожне піднебіння, що куштує його, каже: “Для мене, для мене”».

לפי שיתגלה בחי חך הטועם את היין דהיינו בחי חכמה וטעמי מצות שהם בחי תענוג העליון.

Бо розкриється рівень піднебіння, що куштує вино, тобто рівень мудрості (Хохма) та причин міцвот (теамім, «смаків»), які є рівнем вищої насолоди.

Піднебіння, що куштує вино, — це Хохма і причини міцвот (теамім, що також означає «смаки»), тобто вища насолода. Коли вони розкриваються, людина відчуває солодкість мудрості Б-га.

ועיין כן נתעלה בעילוי אחר עילוי⁷⁶ לי לי עד רום המעלות (פי' חזק הטועם זהו בחי' אהבה בתענוגים המתגלה בשבת שהוא בחי' שם ע"ב [שם ע"ב] דחכמה

I завдяки цьому він підноситься, піднесення за піднесенням, «для мене, для мене», до найвищих висот. (Тлумачення: «піднебіння, що куштує» — це рівень любові у насолодах, яка розкривається в Шабат і є рівнем Імені Ав (72) Хохми;

Завдяки цьому смаку він підноситься, піднесення за піднесенням, промовляючи «для мене, для мене», до найвищих висот. У дужках Альтер Ребе ототожнює піднебіння, що куштує, з любов'ю у насолодах, яка розкривається в Шабат, — рівнем Імені Ав (розгорнутого написання Імені Б-га (Гавая), числове значення якого — 72), що належить до Хохми.

ואזי אומר לי לי ב"פ [כי פעמים] דהיינו שנכללו בו ב' אהבות הנ"ל אה"ר [אהבה רבה] ואה"ע [ואהבת עולם] שהם מ"ה [שם מ"ה] וב"ן [ושם כ"ן] דמ"ה [דשם מ"ה] מכרך ב"ן [שם כ"ן] ועיין יחוד מ"ה [שם מ"ה] וב"ן [ושם כ"ן] מתגלה בשבת בחי' הגבוה משניהם והוא בחי' שם ע"ב [שם ע"ב] אהבה בתענוגים):^{77, 78}

i тоді двічі звучить: «для мене, для мене», тобто в ньому включені дві згадані вище любові — агава раба [велика любов] і агава олам [вічна любов]. Це Ма (45) і Бан (52), бо Ма очищує Бан; а завдяки єднанню Ма і Бан у Шабат розкривається рівень, вищий за них обох, — рівень Імені Ав: любов у насолодах.)

Подвоєне «для мене, для мене» означає дві любові, що містяться в любові у насолодах: агава раба відповідає Імені Ма (45), а агава олам — Імені Бан (52). Ма очищує Бан, і завдяки їхньому єднанню в Шабат розкривається вищий рівень Ав — любов у насолодах.

РОЗДІЛ 6 • 118-21

Білизна зубів від молока

18 ולבן שינים מחלב.⁷⁹ פירוש כי שינים הם הטוחנות את המאכל להיות מתעכל במעיו שעיי"ז יהי' [יהי'] מזון לגוף

«I зуби білі від молока». Йдеться про те, що зуби подрібнюють їжу, щоб вона перетравлювалася в його нутрощах; завдяки цьому вона стає поживою для тіла.

Друга половина вірша — «i зуби білі від молока» — починається з опису того, що роблять зуби. Зуби подрібнюють їжу, щоб вона могла перетравитися й жити тіло.

משא"כ כשלא ילעוס ויטחון המאכל בשיניו לא יבא לידי עכול כלל ולא יהיה לו למזון ולשובע.

Натомість, якщо він не жуватиме й не подрібнюватиме їжу зубами, вона зовсім не перетравиться і не стане для нього їжею та джерелом насичення.

Їжа, проковтнута без пережовування, не перетравлюється й не дає ані поживи, ані відчуття насичення. У наступному абзаці цей образ застосовується до служіння Б-гові.

19 וכך עדי"מ כדי שיהי' [שיהיה] מזון לרמ"ח אברין דמלכא שתהא נפשו מרכבה אליהם שיתאחד ממש עם

הנפש צ"ל בכח"י שינים הטוחנות ומפררות

Так само, за аналогією: щоб була пожива для «248 органів Царя», щоб його душа стала для них колісницею і щоб пожива справді з'єдналася з душею, потрібен рівень зубів, що перемелюють і подрібнюють.

248 позитивних міцвот називають «248 органами Царя». Щоб служіння людини було для них справжньою поживою, а її душа стала для них «колісницею» і цілковито з ними з'єдналася, їй потрібен духовний відповідник зубів, які перемелюють і подрібнюють.

דהיינו לפרר ולברר כל מעשיו ודבוריו ומחשבותיו⁸⁰ ולדקדק ולפשפש בהן ולהיות ממארי דחושבנא לשקול כל דרכיו ולפלס מעגלותיו.

Тобто подрібнювати й відсіювати всі свої вчинки, слова й думки, ретельно розглядати й перевіряти їх, бути одним із «тих, хто веде рахунок», зважувати всі свої шляхи й вимірювати свої стежки.

«Зуби» — це самоаналіз: розбирати й відсіювати всі свої вчинки, слова й думки, ретельно їх розглядати й перевіряти, бути серед «тих, хто веде рахунок», зважувати всі свої шляхи й вимірювати свої стежки.

20 ונק' בלשון הגמ' [הגמרא] מדקדק במעשיו שע"כ [שעל ידי כך] יהיה בכח"י עכול כנפש שהטוב יקבל למזון

ולשובע והפסולת המעורב תערובת זר ופסולת ידחה לחוץ.

Мовою Гемари це називається «ретельний у своїх вчинках». Завдяки цьому в душі відбувається певне перетравлення: добро вона приймає як поживу й насичення, а змішану з ним чужорідну домішку та відходи відштовхує назовні.

Гемара називає таку людину «ретельною у своїх вчинках». Завдяки такому дослідженню її служіння «перетравлюється» в душі: добро засвоюється як пожива, а змішана з ним чужорідна домішка відштовхується, наче відходи.

וכן בענין בירורי המדות או"י"ר [אהבה ויראה] כל חד לפום מאי דמשער בלבי^{81, 82} ושוקל במאזני שכלו כיצד היא האהבה האמיתית לה'.

Так само й щодо очищення емоційних атрибутів (мідот), любові й трепету (агава ве-йіра): «кожен — відповідно до того, що вимірює у своєму серці» — зважає на терезах свого розуму, що таке справжня любов до Б-га.

Те саме стосується очищення любові й трепету людини. Кожен «відповідно до того, що вимірює у своєму серці» зважає своїм розумом, що таке справжня любов до Б-га.

21 וכיצד היא בחי' אתהפכא חשוכא כו' באמת לאמתו להיות מייגע א"ע [את עצמו] ביגיעת הנפש לבא למדרגה זו שיהיה נקבע בלבו באמת לאמתו בלי דמיונות כו'

I [він зважає], що означає рівень «перетворення темряви [на світло]» тощо в абсолютній правді, — трудитися працею душі, щоб досягти цього рівня, аби це закарбувалося в його серці в абсолютній правді, без уявлень тощо.

Він має також зважити, що насправді означає «перетворити темряву на світло», і трудитися душею, щоб досягти цього рівня. Переміна має правдиво закарбуватися в його серці, а не бути лише уявною.

וכיוצא בזה כמה דרכים הידועים למבקשי ה' יבינו כל⁸³ מאליהם שצריך לדקדק ולפשפש כו'⁸⁴ ולהיות מייגע עצמו⁸⁵ כו'.

Є багато подібних шляхів, відомих «тим, хто шукає Гаваю», які «самі все зрозуміють», — вони самі збагнуть, що потрібно ретельно досліджувати й перевіряти себе тощо та докладати зусиль тощо.

Багато таких шляхів відомі тим, хто шукає Б-га, і ті самі їх розпізнають. Усі вони вимагають ретельного дослідження, самоаналізу й праці; це робота «зубів».

אך אח"כ יגיע לבחי' ומדרגת החלב.

Але згодом він досягне рівня й ступеня молока.

Після праці «зубів» настає рівень молока.

כמו שהחלב עד"מ מגדל את הולד להיות אבריו נגדלים. כך בחי' החלב של תורה מגדל את מדותיו אהוי"ר [אהבה ויראה] כוי להיות לו אוי"ר [אהבה ויראה] היותר גדולים בגדלות המוחין

Подібно до того, як молоко, за аналогією, сприяє зростанню немовляти, щоб росли його кінцівки, так і рівень молока Тори розвиває його емоційні атрибути (мідот), любов і трепет (агава ве-йіра) тощо, щоб його любов і трепет стали якнайсильнішими завдяки зрілості інтелектуальних сил (гадлус га-мохін).

Як молоко сприяє зростанню немовляти й розвитку його кінцівок, так «молоко» Тори розвиває емоції людини — її любов і трепет перед Б-гом, — аж поки вони не досягають найвищого ступеня, породженого зрілим, розширеним інтелектом (гадлус га-мохін).

(שהאברים הם המדות ועיקרם הם חג"ת [חסד גבורה תפארת] נה"י [נצח הוד יסוד] ובחי' חב"ד [חכמה בינה ודעת] שבתוכן המקיימות אותן וכל אי מג' מיני בחינות אלו כלולה מכל הנ"ל הרי פ"א. וכל בחי' נחלקת לגי' בחי' ראש תוך סוף הרי רמ"ג. ושרשם ה"ח [הי' חסדים] המגדילים הרי רמ"ח).⁸⁶

(Адже кінцівки — це емоційні атрибути, головними з яких є милість (Хесед), стриманість (Гвура), краса (Тіферет), перемога (Нецах), велич (Ход) і основа (Йесод), а також рівень мудрості (Хохма), розуміння (Біна) й знання (Даат) усередині них, що підтримують їх. Кожен із цих трьох видів рівнів охоплює все перелічене вище — разом 81. Кожен рівень поділяється на три частини: голову, середину й кінець, — разом 243. Їхнє коріння — п'ять Хасадім (виявів милості), що сприяють зростанню, — разом 248.)

У дужках пояснюється, чому емоції називаються кінцівками, і виводиться число 248 кінцівок тіла. Шість емоційних сфірот разом із Хохмою, Біною та Даат усередині них утворюють дев'ять; кожна містить усі дев'ять (81). Кожна з них має голову, середину й кінець (243), а їхнє коріння — п'ять Хасадім, що сприяють зростанню, — довершує число 248.

וזהו רוחצות בחלב^{87,88} כוי שהחלב מרחיץ המדות ונהפכין ממהות למהות להיות נהפך לבו ונעשה כאיש אחר לגמרי בשינוי המדות כולן שוין לטובה.

Саме це означає «омити молоком» тощо: молоко омиває емоційні атрибути, і вони перетворюються з однієї сутності на іншу, так що його серце змінюється, і він стає цілком іншою людиною, а всі його атрибути змінюються й однаково спрямовуються на добро.

Так у «Пісні пісень» змальовано очі, «омити молоком»: молоко Тори омиває емоції, і сама їхня природа змінюється. Серце людини змінюється, і вона стає наче зовсім іншою, а всі її риси спрямовуються на добро.

ומזה יומשך להיות לבן שינים שיהיה בהם בחי' לבנונית ובהירות בכירורי המדות בעילוי אחר עילוי עד רום המעלות⁸⁹ בבחי' ראייה חושיית שלא כיגיעה יגיעת הנפש ויגיעת בשר רק מיד יגיע אליו כו'.

І звідси постане «білість зубів»: у них з'явиться білизна й ясність у очищенні емоційних атрибутів, піднесення за піднесенням, до найвищих висот, у формі чуттєвого бачення — не через зусилля, працю душі й працю тіла, а воно одразу досягне його тощо.

Звідси постає «білість зубів»: очищення його емоцій стає ясним і світлим, підносячись щораз вище. Йому вже не потрібно докладати зусиль і трудитися, щоб побачити істину: вона досягає його відразу, так само виразно, як фізичний зір.

וזה חכלילי כו' מיין כו' מחלב כו' ובחי' יין וחלב נעשה הכל בחי' חכלילי לי לי עד רום המעלות:⁹⁰

І це — «рум'яний» тощо, «від вина» тощо, «від молока» тощо: рівні вина й молока всі стають рівнем хахлілі (рум'яності) — «мені, мені» — аж до найвищих висот.

Так поєднуються частини вірша: червоні очі від вина й білі зуби від молока — усе стає хахлілі, «мені, мені», і підноситься до найвищих висот.

В АВОДІ

Виділяйте постійний час для вивчення Тори, щоб її вино виявляло приховану любов вашої душі й залишало її з вами навіть під час інших ваших занять. Упродовж тижня докладайте зусиль до роздумів і чесно досліджуйте свої вчинки, слова, думки й почуття, щоб ваша любов до Б-га була справжньою, а не уявною; це приносить насолоду Шабату, а молоко Тори тоді дає вашій любові й трепету зростати, доки зміна у вашому серці не стане очевидною і не відбуватиметься без напруження.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. Згідно з маамаром, чому агавас олам може перериватися через буденні справи, а агава рабба — ні?
2. Як аналогія з краплею та океаном показує, чому душа не здатна вмістити агава рабба?
3. Що означає, що Тора «відкриває йудін», і як це виявляє любов, приховану в душі?
4. Чому любов у насолодах пов'язана із Шабатом і до чого тут праця буднів?
5. У чому різниця між роботою «зубів» і роботою «молока» в очищенні любові й трепету людини?

Примітки

АБЗАЦ 1

1 חכלילי עינים

Инший запис (ханаха [запис почутого]) цього маамара, зроблений іншим слухачем.

ПРИМІТКА КЕНОТ

הנחה אחרת בסה"מ תקס"ה כרך א עי קסו. והנחה אחרת בתו"א לעמבערג ג.
ג. וראה גם מאמרי אדה"י הקצרים עי תלג. ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע. [המאמר באוה"ת ויחי שסה, ב הוא לשון התו"א עם הגהות]. קיצורים
באוה"ת כרך ו תתשמא, ב. וראה כרך ז תתתעה, ב. פלח הרמון בראשית
קכו, ד. בלקו"ת שה"ש לו, א ד"ה הסכי עיניך מציין כמה פעמים לד"ה זה.
בסה"מ תרס"ט עי קיז מציין לד"ה זה.

2 חכלילי עינים מיין

Яков благословляє Єгуду: «Його очі червоні від вина, а зуби білі від молока»; очевидно, його земля буде настільки багата на виноградники й пасовища, що вина й молока буде вдосталь. Маамар пояснює вислів вірша фразу за фразою як дві сили Тори.

בראשית מ"ט:י"ב Genesis 49:12

חכלילי עינים מיין ולבן שנים מחלב:

His eyes shall be red with wine, And his teeth white with milk.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

בראשית מט, יב.

3 הנה גבי כתיב יין המשמח

Вариант рукопису: тут замість друкованого формулювання написано: «Тепер написано: "вино, що звеселяє"».

ПРИМІТКА КЕНОТ

בבוכ 414: הנה כתיב יין המשמח.

4 תירושי המשמח אלקים

У притчі Йотама дерева просять виноградну лозу царювати над ними, а вона відповідає: «Хіба відмовлюся я від свого вина, що звеселяє Б-га й людей?» (вино виливають на жертовник). Альтер Ребе запитує, як вино може звеселяти Б-га.

שופטים ט"ג:י"ג Judges 9:13

ותאמר להם הגפן החדלתי את־תירושי המשמח אלקים ואנשים והלכתי לננוע על־העצים:

And the vine said unto them: Should I leave my wine, which cheereth G-d and man, and go to hold sway over the trees?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ס' שופטים ט, יג. בבוכ 633 מתחיל: הנה כתיב יין המשמח אלקים.

5 נכנס יין יצא סוד

Гемара зазначає, що слова «вино» (yain) і «таємниця» (sod) мають однакове числове значення — сімдесят:

коли входить вино, виходить таємниця. Маамар тлумачить вино як Тору, а таємницю — як приховану любов душі.

עירובין ס"ה א:י"ט-כ"ט Eruvin 65a:19-20

אמר רבי חייא: כל המתנישב ביינו — יש בו דעת שבועים וקנים. "יין" ניתן בשבועים אותיות, ו"סוד" ניתן בשבועים אותיות. נכנס יין — יצא סוד. אמר רבי חנין: לא נברא יין אלא לנחם אכלים ולשלים שָׁכר לרשעים, שנאמר: "תנו שכר לאובד וגו'".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

סנהדרין ל"ח א:ג-ד Sanhedrin 38a:3-4

אמר להם: בניי, קוצים אתם מטילין לי בעיניי? אמר לו רבי חייא: רבי, אל ירע בעיניך. "יין" ניתן בשבועים אותיות, ו"סוד" ניתן בשבועים אותיות. נכנס יין — יצא סוד. אמר רב חסדא אמר מר עוקבא, ואמר לה אמר רב חסדא: דרש מרי בר מר, מאי דכתיב: "וישקד ה' על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק ה' אלקינו?" משום דצדיק ה' — "וישקד ה' על הרעה ויביאה עלינו"? אין, צדקה עשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל שהקדים גלות צדקהו ועוד גלות יבנה ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Zohar III, 39aכ, זח"ג לט,

ПРИМІТКА КЕНОТ

עירובין סה, א. סנהדרין לח, א. זח"ג לט, א. בלקו"ת ויקרא ג, ד מציין לכאן.

АБЗАЦ 2

6 לכו שברו ואכלו

Isaya zaklikae: «Прийдіть, купуйте й їжте... без грошей і без плати, вино й молоко». Альтер Ребе розуміє вино й молоко як два аспекти Тори, яку дають безоплатно.

ישעיהו נ"ה:א' Isaiah 55:1

הוי כל־צמא לכו למים ואשר אינלו קסף לכו שברו ואכלו ולכו שברו בלוא־קסף ובלוא מחיר יין וחלב:

Ho, every one that thirsteth, come ye for water, And he that hath no money; Come ye, buy, and eat; Yea, come, buy wine and milk Without money and without price.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ישעי נה, א. ראה ביאור הפסוק בלקו"ת שמע"צ פד, ג שקאי על תורה.

7 יש ב' אהבות

У розділі 44 Танія пояснюється, що кожна з двох любовеі — агава раба й агавас олам — поділяється на незліченні рівні, відповідно до міри кожної людини.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה תניא פ' מד. תורת שלום שיחת שמח"ת תרס"ח ע' 87. מכי כ"ק אדמו"ר מהור"י"צ נ"ע נדפס בסוף קונטרס העבודה.

8 שו"ה אמרו — כי בתורה

У Ор га-Тора той самий текст, що й у надрукованому тут варіанті.

ПРИМІТКА КЕНОТ

וכ"ה באוה"ת ויחי שסה, ב. אבל בבוך 414: כי הנה בתורה.

АБЗАЦ 3

9 שו"ה האהבה — איך שהוא ית'

Варіант рукопису: у цьому рукописі відсутні слова від «любов» до «як Він, благословенний Він».

ПРИМІТКА КЕНОТ

בבוך 414 ליתא תי' אלו.

10 שו"ה מחדש — בכל יום

Варіант рукопису: у цьому рукописі відсутні слова від «відновлює» до «щодня».

ПРИМІТКА КЕНОТ

בבוך 633: ליתא.

11 מלכותך מכ"ע

Давид прославляє Б-га: «Твоє царювання — царювання всіх оламим [світів]»; очевидно, мається на увазі царювання на всі часи, вічне. Альтер Ребе читає слово «оламим» як «світи»: царювання (Малхут) Б-га — це рівень, з якого створюються всі світи й підтримуються в бутті.

Psalms 145:13: תהלים קמ"ה: "Psalm 145:13

מְלִכּוּתְךָ מִלְכּוּת כָּל־עֲלָמִים וּמִשְׁשָׁלְתְּךָ בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים קמ"ה, יג.

12 שו"ה כי — עליונים ותחתונים

Варіант рукопису: у цьому рукописі відсутні слова від «бо» до «вищі й нижчі».

ПРИМІТКА КЕНОТ

בבוך 633 ליתא.

13 ואתה מחי את כולם

З молитви левітів: «Ти один — Б-г... і Ти даєш життя всім ім». Ці слова наводяться, щоб показати, що всі світи отримують своє життя від Б-га.

Nehemiah 9:6: נחמיה ט': "Nehemiah 9:6

אַתָּה־הוּא ה' לְבַדְּךָ אַתָּה עֲשִׂיתָ אֶת־הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם וְכָל־צָבָאם הָאָרֶץ וְכָל־אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַיָּמִים וְכָל־אֲשֶׁר בָּהֶם וְאַתָּה מְחִיָּה אֶת־כָּלֶם וְצָבָא הַשָּׁמַיִם לָךְ מִשְׁתַּחֲוִים:

Thou art the L-RD, even Thou alone; Thou hast made heaven, the heaven of heavens, with all their host, the earth and all things that are thereon, the seas and all that is in them, and Thou preservest them all; and the host of heaven worshippeth Thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

АБЗАЦ 5

14

אנשים מלומדה

Isaia докоряє народів, чий «страх переді Мною — це людська заповідь, завчена напам'ять». Альтер Ребе використовує цей вислів щодо знання про царювання Б-га, яке лише засвоєно, але насправді не відчувається.

Isaiah 29:13: ישעיהו כ"ט: "Isaiah 29:13

וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי יְעֹזֵר כִּי נִגַּשׁ הָעָם הַזֶּה בְּפִי וּבִשְׁפָתָיו כְּבֹדוֹנִי וְלִבּוֹ רַחֵק מִמֶּנִּי וְתִהְיֶינָה יָרְאָתָם אֵתִי מִצְוֹת אֲנָשִׁים מְלֻמָּדָה:

And the L-rd said: Forasmuch as this people draw near, and with their mouth and with their lips do honour Me, But have removed their heart far from Me, And their fear of Me is a commandment of men learned by rote;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АБЗАЦ 6

15

ברוך ה' אלקי ישראל

Мареј мекомот Kehot для цих слів (примітку наведено нижче).

ПРИМІТКА КЕНОТ

קו, מח.

16

У примітці Kehot I Chronicles 16:36 вказано як джерело цих слів.

I Chronicles 16:36: דברי הימים א ט"ז: "I Chronicles 16:36

בְּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן־הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם וַיֹּאמְרוּ כָל־הָעָם אָמֵן וְהִלְלוּ לָהּ

Blessed be the L-RD, the G-d of Israel, From everlasting even to everlasting. And all the people said: 'Amen, 'and praised the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

17

ברוך ה' אלקי ישראל מן העולם ועד העולם

Псалом завершується словами: «Благословенне Ім'я Б-га (Гавая), Б-г Ізраїлю, мін гаолам веад гаолам»; очевидно, це означає «від вічності до вічності». Алтер Ребе читає це як «від світу до світу»: благословення — низведення Імені Б-га — сягає кожного світу, навіть цього фізичного світу.

Psalms 106:48: תהלים ק"ו: "Psalms 106:48

בְּרוּךְ־ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן־הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם וַיֹּאמְרוּ כָל־הָעָם אָמֵן הַלְלוּ־קָה:

Blessed be the L-RD, the G-d of Israel, from everlasting even to everlasting, and let all the people say: 'Amen.' Hallelujah.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

18

שו"ה ולהרחיב — בשבחו

Рукописний варіант: замість слів від «і розлого» до «на прославу» в цьому рукописі читаємо: «у віршах Його словослів'я» (בפסוקי שבחו).

ПРИМІТКА КЕНОТ

בכור 633: בפסוקי שבהו.

АБЗАЦ 7

19

בקרב איש ולב עמוק

Давид описує нечестивих, які таємно замишляють лихе: «внутрішня думка кожної людини й серце — глибокі». Альтер Ребе запозичує ці слова, говорячи про роздум, що закріплюється в глибині серця.

Psalms 64:7: תהלים ס"ד:7

יִחַפְּשׁוּ-עוֹלֹת תִּמְנוּ חֶפֶז מִחֶפֶז וְקָרַב אִישׁ וְלֵב עֵמָק:

They search out iniquities, they have accomplished a diligent search; even in the inward thought of every one, and the deep heart.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ע"פ תהלים סד, ז.

20

שמע ישראל

Моше звертається до Ізраїлю: «Слухай, Ізраїлю: Ім'я Б-га (Гавая) — наш Б-г, Гавая — один» — це перший вірш Шма. Альтер Ребе розуміє слово «Слухай» у значенні «зрозумій» і пояснює слово «Один» через його літери.

Deuteronomy 6:4: דברים ו':4

שִׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד:

HEAR, O ISRAEL: THE L-RD OUR GOD, THE L-RD IS ONE.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

21

שמע לשון הבנה

Перший маамар Тора Ор (1a) пояснює «Шма» як розуміння і тлумачить збільшену літеру айн як сім вищих атрибутів, які все ще перебувають у стані самоусунення у своєму джерелі. Унизу притягується лише рівень «імені», як у словах: «Благословенне ім'я слави Його царювання», адже «Твоє царювання — царювання всіх світів». У 38b (Мікец) «Шма» як розуміння означає споглядати, що світло, яке наповнює всі світи (мемале коль альмін), і світло, що охоплює всі світи (совев коль альмін), сходять від Гаваї.

ПРИМІТКА КЕНОТ

נסמן לעיל א, א. לה, ב.

22

אחד ז' רקיעים

Марей мекомот Kehot для цих слів (примітку наведено нижче).

ПРИМІТКА КЕНОТ

שו"ע או"ח סס"א ס"ו.

23

אחד ז' רקיעים וארץ וד' רוחות העולם

Галаха велить подовжувати вимову літери хет у слові «Ехад», щоб увінчати Б-га на небесах і на землі, а літера далет — щоб роздумувати про те, що лише Він па-

нує над чотирма сторонами світу. Альтер Ребе послуговується цим тлумаченням літер слова «Один».

Shulchan Arukh, Orach Chayim 61:6: שולחן ערוך, אורח חיים ס"א:6

צריך להאריך בחיית של אחד כדי שימליך הקב"ה בשמים ובארץ שלזה רומז החטוטרת שבאמצע הגג החיית ויארץ בדליית של אחד שיעור שיחשוב שהקב"ה יחיד בעולמו ומושל בדי רוחות העולם ולא יארץ יותר מכשיעור זה ויש נוהגים להטות הראש כפי המחשבה מעלה ומטה ולדי רוחות:

Maginei Eretz: Shulchan Aruch Orach Chaim, Lemberg, 1893 (Public Domain)

АБЗАЦ 8

24

ואהבת הוא מלשון רצון

Примітка вказує на обговорення кореня ава [бажати] у Sefer HaChakirah, звідки слово «веафта» розуміється як воля.

Song of Songs 7:1: שיר השירים ז':1

שׁוּבִי שׁוּבִי הַשּׁוּלָמִית שׁוּבִי שׁוּבִי וְנִחֲזֶה-כָּךְ מִה־תִּחַזְּו בְּשׁוּלָמִית כְּמַחֲלֵת הַמַּחְנִים:

Return, return, O Shulammit; Return, return, that we may look upon thee. What will ye see in the Shulammit? As it were a dance of two companies.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

מלשון אבה. ראה ספר החקירה לכ"ק הצ"צ (הוצאת תשס"ג) זא, א ודף קמו, ב בערך אבה. לקיטת בעלותך כט, ד. ראה כג, א. שה"ש ז, א. לג, ד.

25

בכל לבבך בשני יצריך

Моше наказує: «I любитимеш Ім'я Б-га (Гавая), свого Б-га, усім серцем своїм, усією душею своєю і всією силою своєю». Альтер Ребе тлумачить слова «I любитимеш» як вираження волі.

Deuteronomy 6:5: דברים ו':5

וְאַהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Berakhot 54a:6: ברכות נ"ד א:6

חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, שנאמר: "וְאַהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ" — "בְּכָל לִבְּךָ" — בְּשֵׁנֵי יִצְרִיךָ, בְּיִצְרֵךְ טוֹב וּבְיִצְרֵךְ רָע. "וּבְכָל נַפְשְׁךָ" — אֲפִילוּ הוּא נוֹטֵל אֶת נַפְשְׁךָ. "וּבְכָל מְאֹדְךָ" — בְּכָל מְמוֹנְךָ. דָּבָר אֲחֵר: "בְּכָל מְאֹדְךָ" — בְּכָל מְדָה וּמְדָה שֶׁהוּא מוֹדֵד לָךְ הָיִי מוֹדֵה לּוֹ.

A man is in duty bound to utter a benediction for the bad even as he utters one for the good ; as it is said, "And thou shalt love the L-rd thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might" (Deut. vi. 5) — "with all thy heart," i.e. with thy two impulses, with the good and the evil impulse ; "with all thy soul," i.e. even if He take thy soul; "with all thy might," i.e. with all thy wealth. Another ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

דברים ו, ה. ברכות נד, א.

26

מי לי בשמים

Асаф каже Б-гови: «Кого маю я на небесах? I з Тобою не бажаю нічого на землі». Це виражає зміну волі, за якої людина не бажає нічого, крім Б-га.

Psalms 73:25 תהילים ע"ג:כ"ה

מִי־לִי בַשִּׁמִּים וְעִמָּךְ לֹא־תִפְצָתִי בָאָרֶץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire none upon earth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים עג, כה. באוה"ת ויחי כרך ו תתשמא, ב נוסף קיצור: (נת' ענין אה"ע שהיא האהבה הנלקח' מהעולמוי כשיתבונן איך שחיות כל העולמוי רק מבחי' מלי והוא יתי' קדוש ומובדל וכו' שעיי' יעקור רצונו מהבלי העולם ועמך לא הפצתי). ע"כ.

27

У примітці Kehot Genesis 49:12 вказано як джерело цих слів.

Genesis 49:12 בראשית מ"ט:י"ב

חַכְלִילִי עֵינַיִם מִיַּיִן וּלְכוּ־שֵׁנִים מִחֶלֶב:

His eyes shall be red with wine, And his teeth white with milk.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АБЗАЦ 9

28

תוכה רצוף אהבה

У вірші описано паланкін царя Шломо: «Його внутрішню частину інкрустовано любов'ю». Альтер Ребе застосовує цей образ до агава олам (любові до світів), яка наповнює душу зсередини.

Song of Songs 3:10 שיר השירים ג:י'

עֲמִידוֹ עֲשֵׂה כֶסֶף רִפְיֶדְתוֹ זָהָב מְרַכְּבוֹ אֲרָגְמָן תּוֹכוֹ רְצוּף אֲהָבָה מִבְּנוֹת יְרוּשָׁלַם:

He made the pillars thereof of silver, The top thereof of gold, The seat of it of purple, The inside thereof being inlaid with love, From the daughters of Jerusalem.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

29

כי חלק הוי ממש עמו

У своїй пісні Моше каже: «Бо частка Імені Б-га (Гавая) — Його народ, Яков — наділ Його спадщини»: Б-г обрав Ізраїль Своїм народом. Альтер Ребе тлумачить ці слова навпаки, розуміючи їх «буквально»: Його народ — це частка Імені Б-га (Гавая), душа справді є частиною Б-га, і агава раба (велика любов) має там своє коріння.

Deuteronomy 32:9 דברים ל"ב:ט'

כִּי חֵלֶק ה' עֲמוֹ יַעֲקֹב חֶלֶל נִחְלָתוֹ:

For the portion of the L-RD is His people, Jacob the lot of His inheritance.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

חכלילי עינים מיין ולבן שנים מחלב

30

У примітці Kehot Judges 9:13 вказано як джерело цих слів.

Judges 9:13 שופטים ט"ג:י"ג

וְתֹאמַר לָהֶם הַגֶּפֶן הַחֲדָלְתִּי אֶת־תִּירוֹשִׁי הַמִּשְׁמַח אֱלָקִים וְאָנָשִׁים וְהִלַּכְתִּי לְנוֹעַ עַל־הָעֵצִים:

And the vine said unto them: Should I leave my wine, which cheereth G-d and man, and go to hold sway over the trees?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

31

У примітці Kehot Isaiah 55:1 вказано як джерело цих слів.

Isaiah 55:1 ישעיהו נ"ה:א'

הוּא כָל־צֹמָא לָכוּ לַמַּיִם וְאֲשֶׁר אֵינְלוֹ כֶסֶף לָכוּ שִׁבְרוּ וְאָכְלוּ וּלְכוּ שִׁבְרוּ בְלֹא־כֶסֶף וּבְלֹא מִחֶר יַיִן וְחֶלֶב:

Ho, every one that thirsteth, come ye for water, And he that hath no money; Come ye, buy, and eat; Yea, come, buy wine and milk Without money and without price.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АБЗАЦ 10

32

ואני ה' לא שניתי

Через пророка Малахию Б-г каже: «Бо Я, Ім'я Б-га (Гавая), не змінився, а ви, діти Яакова, не перестали існувати». Альтер Ребе використовує цей вірш, щоб показати, що Б-г перебуває понад світами і вони зовсім не впливають на Нього.

Malachi 3:6 מלאכי ג:ו'

כִּי אֲנִי ה' לֹא שִׁנִּיתִי וְאַתֶּם בְּנֵי־יַעֲקֹב לֹא כָלִיתֶם:

For I the L-RD change not; and ye, O sons of Jacob, are not consumed.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

מלאכי ג, ו.

33

בכל מאדך

«Усією своєю міццю» (бехоль меодеха): любов без міри. Це описує, як агава раба [велика любов] виявляється, коли розкривається.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה'

וְאַהֲבָתָא אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

34

בתניא ס"פ מ"ג . י"ט

У главі 43 Танія викладає два види любові: агава раба, любов у насолоді, що приходить згори як дар, і агава олам, яка походить із розуміння величі Б-га. У главі 19 пояснюється любов, прихована в Б-жественній душі, яка за своєю природою прагне приліпитися до свого джерела.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה לקו"ת במדבר ט, ד. בתו"א דפוס א' נדפס ההגהה באותיות רגילות. בכרך 414. 633 ליתא ההגהה.

35 У примітці **Kehot Eruvin 65a** вказано як джерело цих слів.

עירובין ס"ה א"ר **Eruvin 65a**

АБЗАЦ 11

36 והנה ההפרש

«Op ga-Tora» на Пінхас цитує уривок звідси й із біуру (пояснення), що йде далі.

ПРИМІТКА **КЕНОТ**

Баоה"ת פנחס ע' א'קנו מביא קטע מכאן, ומהביאור דלקמן. בלקו"ת במדבר ט, ד. בלק סח, ב מציין לכאן. וראה בהנסמן לעיל מז, א.

37 ממקור חוצבה

Після слів «у джерелі, з якого вона була висічена» «Op ga-Tora» додає причину: «бо Його народ буквально є часткою Б-га, і написано: „Я, Б-г, не змінився“ тощо», а далі — «тому».

ПРИМІТКА **КЕНОТ**

Баоה"ת שם נוסף "כי חלק ה' ממש עמו ואני ה' לא שניתי כתיב כו" לכן.

38 שאה"ר אין לה הפסק

У примітці вказано на позірну суперечність: у цьому маамарі сказано, що агава раба не переривається, тоді як у маамарі «Beasita Citz» сказано, що після молитви вона переривається. Як можливе пояснення зазначається, що любов у насолодах, притягнута через циц (золоту пластину на чолі первосвященника), який зробив Моше, безперечно, ніколи не переривалася, адже Моше також відганяє силу, що протистоїть йому, — Амалека, а циц носили постійно.

ПРИМІТКА **КЕНОТ**

בסה"מ תרמ"א ע' קלג: בתו"א ד"ה חכלילי כי שאה"ר אין לה הפסק, ובד"ה ועשית ציץ [=פג, ג] שאה"ר יש לה הפסק אחר התפילה, אך אהבה רבה זו שהיא אהבה בתענוגים שאפ"ל שהכהן יכול להמשיך זה מחמת זוהו כנהא ברעויד כמ"ש רבינו ז"ל, אך ע"י הציץ שעשה משה י"ל שודאי נמשך כי משה גם מדחה בחי' הלעו"ז דעמלק, וע"י שהי נושא תמיד הציץ בודאי לא היה הפסק, ע"כ.

39 אין בזה לעומת זה

Примітка пояснює, що тут ідеться про любов ехіда. У коментарі сказано, що кліпа не має «відбиття відбиття», тобто «охоплення охоплення», а ехіда справді єдина, і ніщо не протистоїть їй. Це дає змогу узгодити цей маамар, де агава раба не має нічого протилежного їй, із місцями, де сказано, що кліпа також має волю, вищу за інтелект: кліпа має перший рівень охоплення, але не другий — рівень ехіда.

ПРИМІТКА **КЕНОТ**

הכוונה לאהבה דבחי יחידה, הגהת כ"ק אדמו"ר הצ"צ לקו"ת תצא לו, ג. וראה בספר הערכים-חב"ד כרך א' ערך אהבה מסותרת במילואים הערה 380 מהביאור באוה"ת דברים ע' לג.

40 לעומת זה

Когелет каже: «Б-г створив одне навпроти іншого». Хасидут тлумачить це так: кожен рівень святості має від-

повідник на протилежному до святості боці; Альтер Ребе говорить, що агава раба (велика любов) такого відповідника не має.

קהלת ז' י"ד: **Ecclesiastes 7:14**

ביום טובה יהיה בטוב וכיום רעה ראה גם את"ה לעמת"ה עשה האלקים על־דברת שלא ימצא האדם אחריו מאומה:

In the day of prosperity be joyful, and in the day of adversity consider; G-d hath made even the one as well as the other, to the end that man should find nothing after him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АБЗАЦ 12

41 כל תמוט עולם ועד

У псалмі сказано, що Б-г поставив землю на її підвалинах, «щоб вона ніколи не захиталася, навіки-віків». Альтер Ребе застосовує ці слова до відбитка агави раба (великої любові), який ніколи не полишає серця.

תהילים ק"ד: **Psalms 104:5**

יְסֹד־אָרֶץ עַל־מְכוּנֶיהָ בְּלִתְמוּט עוֹלָם וָעַד:

Who didst establish the earth upon its foundations, that it should not be moved for ever and ever;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

42 בכל מאדך

«Усією своєю міццю»: безмежна любов, якою стає агава раба, коли розкривається.

דברים ו'ה: **Deuteronomy 6:5**

וְאַהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

43 נכנס יין יצא סוד

«Вино входит — таємниця виходить». Тут Альтер Ребе ототожнює вино з Торою, яка виводить приховану любов наяву.

עירובין ס"ה א' י"ט-כ' **Eruvin 65a:19-20**

אמר רבי חי'א: כל המתנישב ב'ינו — יש בו דעת שב'עים ו'נים. י"י' נ'תן שב'עים אותיות, ו'סוד' נ'תן שב'עים אותיות. נ'נס י'ן — י'צא סוד. אמר רבי ח'נין: לא נ'כרא י'ן אלא ל'נחם א'בלים ול'ש'לם ש'כר ל'רשעים, ש'נ'אמר: "תנו ש'כר ל'אובד וגו'".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

44 כיצד תהי' אה"ר זו

Той маамар пояснює, що завдяки вивченню Тори Вищу Волю зводять згори вниз, до мудрості, а потім Б-г «робить твою волю подібною до Своєї»: агава раба, що походить згори, осяває людину — безмежна любов «усією міццю», вища за любов, породжену розумінням. Там також сказано, що це розкриття належить до часу молитви, а згодом минає.

ПРИМІТКА **КЕНОТ**

ראה לקו"ת שה"ש ד"ה צאינה וראינה (השני).

АБЗАЦ 13

45 כמארז"ל ערבים עלי ד"ס

Джерела цього вислову наведено на 52d, де маамар починає пояснювати слова мудреців про «Адже любов Твоя краща за вино»: «Слова книжників приємніші мені, ніж вино Тори», — і запитує, чому сказано «мені» (алай).

ПРИМІТКА КЕНОТ

נסמן לקמן נב, ד.

46 וירא אלקים את האור כי טוב

«I побачив Б-г світло, що воно добре». Альтер Ребе отожнює це світло з любов'ю.

בראשית א' ד: Genesis 1:4

וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאֹר כִּי־טוֹב וַיְבַדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ:

And G-d saw the light, that it was good; and G-d divided the light from the darkness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

בראשית א, ד.

47 כי טוב לגנו בתורה

Гемара говорить, що світло, створене першого дня, було приховане для праведників на майбутній час; це виводиться зі слів: «I побачив Б-г світло, що воно добре». Тут Альтер Ребе каже, що воно приховане в Торі.

חגיגה י"ב א: Chagigah 12a:10-11

וְלָמִי גִנּוּ — לְצַדִּיקִים לְעֵתִיד לָבָא, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאֹר כִּי טוֹב", וְאִין "טוֹב" אֶלָּא צַדִּיק, שֶׁנֶּאֱמַר: "אָמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב". כִּיּוֹן שֶׁרָאָה אֹר שֶׁגִּנּוּ לְצַדִּיקִים שְׁמַח, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֹר צַדִּיקִים יִשְׂמַח".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

בלקו"ת במדבר יח, ד: גנו ל צדיקים והיכן גנו היינו בתורה וע' בזהר פ' תרומה דקמ"ט א'. וראה חגיגה יב, א (ל צדיקים לעתיד לבא). דגל מחנה אפרים פ' בראשית כשם הבעש"ט. וראה סה"מ תרפ"ד ע' רנ בהערה.

48 לגנו בתורה

Лікутей Тора, на який посилається примітка Kehot, звертається до цього уривка із Зогар, де сказано, що приховане світло було збережене в Торі. У Зогар сказано, що всюди, де люди вночі трудяться над Торою, на них спускається нитка цього прихованого світла.

ספר זוהר, תרומה ל"ז: Zohar, Terumah 37:415-38:424

Said R. Judah: 'Had it been hidden away altogether, the world would not have been able to exist for one moment. But it was only hidden like a seed which generates others, seeds and fruits, and the world is sustained by it. There is not a day that something does not emanate from that light to sustain all things, for it is with this that the Holy One nourishes the world. Moreover, whenever the Torah is studied by night, a little thread of this hidden light steals down and plays ...

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

49

פותח את ידיך

Давид прославляє Б-га: «Ти відкриваєш Свою руку й насичуєш кожну живу істоту [за її] бажанням (рацон)»; очевидно, Б-г дає кожному створінню те, чого воно бажає. Альтер Ребе тлумачить слова «Твоя рука» (ядеха) як «Твої йуди» — б-жественні скорочення, які відкриває Тора.

Psalms 145:16 תהילים קמ"ה:ט"ז

פּוֹתַח אֶת־יָדְךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל־חַי רָצוֹן:

Thou openest Thy hand, And satisfiest every living thing with favour.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים קמה, טז. בלקו"ת מסעי צה, א מצ"ן לכאן. וראה לקמן בסוף הביאור מח, ד.

50

שו"ה יין — על האהבה

Варіант рукопису: у цьому рукописі замість «про любов» написано «про світло любові».

ПРИМІТКА КЕНОТ

בכרך 414: על אור האהבה.

АБЗАЦ 14

51

שו"ה פותח — להיות גילוי

Варіант рукопису: у цьому рукописі читаємо: «щоб відбулося притягнення розкриття» («щоб було притягнення розкриття»).

ПРИМІТКА КЕНОТ

בכרך 414: להיות המשכת גילוי.

52

ומשביע לכל חי

Вірш завершується словами: «i насичує кожну живу істоту [з] прихильністю (рацон)»; очевидно, Б-г виконує бажання кожного створіння. Альтер Ребе тлумачить рацон як «волю» — Вищу Волю, що розкривається в усьому житті світів і душі.

Psalms 145:16 תהילים קמ"ה:ט"ז

פּוֹתַח אֶת־יָדְךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל־חַי רָצוֹן:

Thou openest Thy hand, And satisfiest every living thing with favour.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

53

ששואלים את האדם קבעת עתים לתורה

Варіант рукопису: цей рукопис додає: «щоб навіть той, хто не може постійно займатися Торою, однак встановлював визначені години для вивчення Тори».

שבת ל' א Shabbat 30a

ПРИМІТКА КЕНОТ

שבת ל, א. בכרך וישב — ויחי גוכתי"ק הצ"צ ובכרך 414 נוסף: שאפי"י מי שא"א לו לעסוק בתורה תמיד מ"מ יקבע עתים לתורה.

54

קבעת עתים לתורה

Коли людину приводять на суд, ii, серед іншого, запитують: «Чи відводив ти визначений час для вивчення

Тори?» Альтер Ребе пояснює чому: регулярно вивчення Тори розкриває любов, приховану в корені душі.

Shabbat 31a:11א"ל: שבת ליא א

אמר רבא: בשעה שמכניסין אדם לדיון, אמרים לו: נשאת ונתת באמונה? קבעת עתים לתורה? עסקת בפרה ורכיה? צפית לישועה? פלפלת בחכמה? הכנת דבר מתוך דבר? ואפילו הכי, אי יראת ה' היא אוצרו — אין, אי לא — לא. משל לאדם שאמר לשלוחו: העלה לי כור חישון לעלייה. הלה והעלה לו. אמר לו: עירבת לי בהן קב חומטון? אמר לו: לאו. אמר לו: מוטב אם לא העלייתה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

55

לידי ודברת במ

Ор га-Тора додає підсумок: агава раба прихована й укорінена в душі, адже «Його народ є часткою Б-га», а тому вона прагне свого джерела — Самого Ейн Соф; вона походить від сутності Б-га, а не від самоусунення світів, і тому називається агаво раба. Вона не оселяється в серці, не має відповідника й виявляється завдяки вивченню Тори та Вищій волі.

ПРИМІТКА КЕНОТ

באוה"ת ויהי שם נוסף קיצור: (נתי ענין אה"ר שהיא אהבה המסותרת ומושרשת בנפשו מצד מקור חוצבה כי חלק ה' עמו ולזאת תכסוף למקורה שהוא א"ס ב"ה עצמו שאינו בגדר עלמין כלל, ונמצא אהבה זו נלקח מצד עצמות א"ס ולא מצד ביטול העלמין ולכן נק' אה"ר שאינה מתיישבת בלב ואין לה לעומת זה ויציאתה לא הגלוי הוא ע"י עסק התורה שהיא רצון העליון ועי"ז מתגלה אה"ר זו שהיא בחי' רצה"ע שבנפשו). ע"כ.

56

ודברת במ

«I говоритимеш про них, коли сидітимеш у своєму домі та коли йтимеш дорогою». Постійна любов, що розкривається завдяки Торі, приводить людину до цього.

Deuteronomy 6:7דברים ו': דברים

ושננתם לבניה ודברת במ בשבת בביתה ובלקחת בדרך ובשכבך ובקומך:

and thou shalt teach them diligently unto thy children, and shalt talk of them when thou sittest in thy house, and when thou walkest by the way, and when thou liest down, and when thou risest up.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

57

ועי באגה"ק ד"ה איתא רפ"ד דמגלה

Послання 29 починається з цього талмудичного повчання й запитує, чому галахот називаються «короною Тори». У ньому пояснюється, що світло, приховане для праведників, — насолода, про яку сказано: «Тоді ти матимеш насолоду в Імені Б-га (Гавая)», — надто велике, щоб душа могла його витримати, якщо воно не вдягнене в оболонку, притягнуту з найзовнішнього рівня цього світла; цей рівень ототожнюється із силою волі.

ПРИМІТКА КЕНОТ

סי' כט. וכן בכמה מקומות מציין הצ"צ כן לד"ה זה, ולא מסמן לד"ה אהעט"ב.

58

Гемара цитує Мішну: «Той, хто користується короною, помирає», а Реш Лакіш пояснює: йдеться про того, хто користується людиною, яка вивчає галахот [закони], корону Тори. Послання в Iggeres HaKodesh, на яке посилається Альтер Ребе, починається з цього повчання.

Megillah 28b:14מגילה כ"ח ב: י"ד

תנן ה"מ: ודאשתמש בתגא — ה"ל. תני ריש לקיש: זה המשתמש במי ששונה הלכות כתרה של תורה.

We have learned in another place: Whoever makes use of a crown, passes away [from the world] and Resh Lakish taught: This applies to one who accepts service from one who can repeat halakhoth, the crown of Torah. And Ulla said

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CC0)

אבזאצ 15

59

עיני תמיד אל ה'

Давид каже: «Мої очі завжди звернені до Імені Б-га (Гавая), бо Він визволить мої ноги з сіті». Альтер Ребе тлумачить «очі» у благословенні Яакова як цей постійний погляд, спрямований до Б-га.

Psalms 25:15תהילים כ"ה: ט"ו

עיני תמיד אליה כי הוא יוציא מרשת רגלי:

Mine eyes are ever toward the L-RD; For He will bring forth my feet out of the net.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים כה, טו.

60

הנה עין ה' אל יראיו

Псалмоспівець каже: «Ось око Гавая звернене до тих, хто боїться Його, до тих, хто сподівається на Його милість». Погляд Б-га, спрямований на людину, є відповіддю на погляд людини, спрямований на Нього.

Psalms 33:18תהילים ל"ג: י"ח

הנה עין ה' אלי יראיו למי תהלים לחסדו:

Behold, the eye of the L-RD is toward them that fear Him, Toward them that wait for His mercy;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים לג, יח. בבוכ' 414. 633 נוסף אחר תי' יראיו: ובאתעדלית והנה עיני תמיד אל ה' אתעדלית עין ה' אל יראיו: והוא בחי'.

61

לאסתכלא ביקרא דמלכא

Примітка «Кегот» вказує на цей уривок із Зоара щодо вислову «споглядати славу Царя», який тут описує любов у насолодах — любов, подібну до бачення.

Zohar II, 47bזוה"ב מז, ב

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה זוה"ב מז, ב.

62

וצ"ע בתניא פ"ג

Ор га-Тора порушує ту саму трудність: пояснення тут, що любов у насолодах вища за агаву раба, начебто су-

перечить Танія, розділ 43, де сказано, що агава раба — це любов у насолодах.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה אוה"ת ויחי כרך ב שסח, ב. שלכאורה המבואר בתו"א כאן דאחבה בתענוגים היא למעלה מאה"ר, סותר למ"ש בתניא פ' מג שאה"ר היא אהבה בתענוגים ע"ש. וראה יהל אור עי תיח.

63

אהותי רעיתי יונתי

Коханий стукає у двері своєї нареченої: «Відчини мені, сестро моя, кохана моя, голубко моя». Альтер Ребе посилається на своє пояснення в іншому місці: «сестра» — це природна любов, а «голубка» — любов у насолодах.

Song of Songs 5:2 שיר השירים ה:ב

אני ישנה ולבי צר קול דודי דופק פתחילי אחתי רעיתי יונתי תמתי שראשי נמלא טל קוצותי וסיסי לילה:

I sleep, but my heart waketh; Hark! my beloved knocketh: 'Open to me, my sister, my love, my dove, my undefiled; For my head is filled with dew, My locks with the drops of the night.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

64

עיניך יונים

Коханий прославляє свою наречену: «Ось ти прекрасна, кохана моя... очі твої — голубки». Подібно до того, як голуби постійно дивляться одне на одного й тішаються цим, душа споглядає Б-га з любов'ю у насолодах.

Song of Songs 1:15 שיר השירים א:טו

הנה רפה רעיתי הנה רפה עיניך יונים:

Behold, thou art fair, my love; behold, thou art fair; Thine eyes are as doves. .

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

שה"ש א, טו.

65

וכמ"ש בזהר

Щодо слів «Відверни від мене свої очі» Зоар передає слова Б-га: очі коханої «запалюють Мене полум'ям любові». Альтер Ребе використовує цей вислів, говорячи про любов у насолодах, яка палає так, що серце не може її вмістити.

Zohar III, 84a פד, ח"ג ז

ПРИМІТКА КЕНОТ

זח"ג פד, א. ראה תו"ח מקץ ריג, א שמפרש: "שהו נגד רצון ה' האמיתי שחפץ להיות לו דירה בתחתונים בתו"מ ולא בהעלאה והתכללות הנפש למעלה בשלהובא כו' שע"ז אמר הסבי עיניך כו'". ראה סה"מ תרמ"ט עי רנח.

66

הסבי עיניך

Коханий каже нареченій: «Відверни від мене свої очі, бо вони мене підкорили». Зоар тлумачить це так: Б-г каже, що ці очі запалюють Його полум'ям любові.

Song of Songs 6:5 שיר השירים ו:ה

הסבי עיניך מנגדי שהם הרהיבני שערך קעדר העצים שגלשו מן הגלעד:

Turn away thine eyes from me, For they have overcome me. Thy hair is as a flock of goats, That trail down from Gilead.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

67

במ"א ע"פ עיניך יונים

Лікутей Тора пояснює слова «Очі твої — голубки»: як пара голубів, самець і самиця, невинно дивляться одне на одного й насолоджуються спогляданням одне одного, так і народ Ізраїлю покликаний «споглядати славу Царя»; і з усього вони можуть побачити, що немає нічого, крім Нього.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה לקו"ת שה"ש יד, ב.

68

וע"פ הראיני את מראיך

У примітці Kehot припускається, що посилання на слова «Покажи мені свій вигляд» може стосуватися маамара, надрукованого там.

ПРИМІТКА КЕНОТ

אולי הכוונה להנדפס במאמרי אדה"ז כתובים כרך ב ע' קכ.

69

הראיני את מראיך

Коханий кличе свою голубку, що сховалася в розщелинах скелі: «Дай мені побачити твій образ, дай мені почувти твій голос». Альтер Ребе посилається на своє пояснення цього вірша в іншому місці.

Song of Songs 2:14 שיר השירים ב:יד

יונתי בחגי הסלע בסתר המדרגה הראיני את מראיך השמיעני את קולך כי קולך צרב ומראיך נאמה:

O my dove, that art in the clefts of the rock, in the covert of the cliff, Let me see thy countenance, let me hear thy voice; For sweet is thy voice, and thy countenance is comely.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АБЗАЦ 16

70

פירוש אדמו"ת העינים

Ор га-Тора наводить від імені Магіда, що є два види почервоніння: одне — Гвура, а інше походить від вина, яке означає радість.

ПРИМІТКА КЕНОТ

באוה"ת כאן שסט, א מביא בשם המגיד נ"ע כי יש ב' מיני אדמו"ת א' הוא גבורה והב' הוא מיין שהוא שמחה. מובא באוה"ת נ"ך ע' שי.

71

רשפי אש

Наречена просить: «Постав мене печаткою на своєму серці... бо кохання сильне, як смерть... його іскри — вогненні іскри». Саме ці вогненні іскри любові забарвлюють очі в червоне у вислові «червоність очей».

Song of Songs 8:6 שיר השירים ח:ו

שימי כחותם עלי לבך כחותם עלי זרועך כי עזה כמות אהבה קשה כשאל קנאה רשפיה רשפי אש שלהבתיה:

Set me as a seal upon thy heart, As a seal upon thine arm; For love is strong as death, Jealousy is cruel as the grave; The flashes thereof are flashes of fire, A very flame of the L-RD.

АБЗАЦ 19

80 שו"ה שינים — מעשיו ודבוריו ומחשבותיו

Варіант рукопису: у цьому рукописі читається «Його вчинки й думки», без слова «слова».

ПРИМІТКА КЕНОТ

בבוכ 633: מעשיו ומחשבותיו.

АБЗАЦ 20

81 כל חד לפום מאי דמשער בלביי

У примітці Кенот також наведено посилання на цей уривок із Зоару щодо вислову «кожен — відповідно до того, що відмірює у своєму серці».

Zohar I, 129b, קכט, זח"א

ПРИМІТКА КЕНОТ

תניא בהקדמה לקו"ת במדבר א, א — שמציין לח"א קג, ב. וראה גם זח"א קכט, ב.

82 כל חד לפום מאי דמשער בלביי

У Зоарі, коментуючи слова «Чоловік її знаний при брамах», сказано, що кожен пізнає Б-га відповідно до того, що відмірює у своєму серці. Альтер Ребе застосовує це до особистої праці кожної людини над очищенням любові й трепету.

Zohar, Vayera 9:153-164, קט"ג-קט"ד, וירא ט':קנ"ג-קט"ד

But of a truth the Holy One makes Himself known to every one according to the measure of his understanding and his capacity to attach himself to the spirit of Divine wisdom; and thus "Her husband is known", not "in the gates" (bishe'arim), but, as we may also translate, "by measure", though a full knowledge is beyond the reach of any being.'

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

АБЗАЦ 21

83 למבקשי ה' יבינו כל

Шломо каже: «Злі люди не розуміють справедливості, а ті, хто шукає Ім'я Б-га (Гавая), розуміють усе». Альтер Ребе використовує ці слова щодо шляхів самоаналізу, які щирі шукачі розпізнають самі.

Proverbs 28:5, ה'ה:כ"ח

אֲנָשִׁים רָעִים לֹא יִבְיִנוּ מִשְׁפָּט וּמִבְרָרִים ה' יִבְיִנוּ כָל:

Evil men understand not justice; But they that seek the L-RD understand all things.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

84 שצריך לדקדק ולפשפש כו'

Варіант рукопису: у цьому рукописі додано: «І все це — рівень зубів; але все це ще належить до рівня малого інтелекту, адже потрібно досліджувати й докладати зусиль тощо». У примітці припускається, що ці слова могли випасти з друкованого тексту через подібність формулювань.

ПРИМІТКА КЕНОТ

בבוכ 633 נוסף: "וכ"ז הוא בחי שינים, אך כ"ז הוא עדיין בחי קטנות השכל מאחר שצריך לדקדק ולהיות מייגע עצמו כו'". ואולי זה השמטת הדפוס במילים הדומות.

85 ולהיות מייגע עצמו

Ор га-Тора додає посилання на біур (пояснення) до «Осрі лагефен», де 32 зуби — це 32 шляхи, що походять від Хохми й очищують вчинки; там також проводиться паралель із розвідниками: розвідники Єгошуа, послані до Єрихона, — це «майстри підрахунку» думки, мовлення й дії, убрань душі; розвідники Моше — це очищення самих емоцій. Це рівень зубів, які очищують і перемелюють і те, й інше.

ПРИМІТКА КЕНОТ

באוה"ת ויחי שם נוסף: וע"ל בביאור ע"פ אסרי לגפן דענין ל"ב שיניים הם ל"ב נתיבות שנמשכים מהחכמה לברר מעשיו כו' ועי' במ"א בענין מרגלים ששלח יהושע וששלח משה שהוא בעבודה קרוב לענין זה כי מרגלי דיהושע לרגל יריחו הוא בחי מארי דחושבנא במדור"מ שמהם נעשו לבושי לנפש הנק' יריחו, ודמשה היינו לברר המדות עצמן, וה"ע בחי שיניים שמבררי וטוחני המדור"מ והמדות כו'). ע"כ.

86 (שהאברים . . הרי רמ"ח)

Варіант рукопису: у цьому рукописі немає цього фрагмента в дужках.

ПРИМІТКА КЕНОТ

מוסגר זה ליתא בבוכ 633.

87 רוחצות בחלב

Лікутей Тора відсилає до кінця цього маамару, до слів «омити молоком», а також до маамару «Басі ле-Гані» про «мое вино з моїм молоком». Далі пояснюється, що мед символізує солодкість і насолоду: «Тоді матимеш насолоду в Гаваї»; це походить від світла, що охоплює всі світи (совев коль альмін).

ПРИМІТКА КЕНОТ

בלקו"ת ואתחנן ד, ג מציין לכאן.

88 רוחצות בחלב

Наречена описує свого коханого: «Його очі — наче голуби біля потоків води, омиті молоком». Альтер Ребе розуміє слова «омити молоком» як молоко Тори, що омиває й перетворює емоції.

Song of Songs 5:12, ה'ה:כ"ב שיר השירים

עֵינָיו כִּיּוֹנִים עַל־אֶפְרָיִם מִים רִחְצוֹת בְּחֶלֶב יִשְׁבוֹת עַל־מִלָּאֵת:

His eyes are like doves Beside the water-brooks; Washed with milk, And fitly set.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

89 עד רום המעלות

Ор га-Тора завершує підсумком цього розділу й усього маамару: зуби перемелюють і просіюють думку, мовлення й дію людини та очищують любов і трепет; молоко Тори розвиває емоції завдяки зрілому інтелекту, а звідси постає білість зубів — щораз вище очищення без праці.

ПРИМІТКА КЕНОТ

באוה"ת ויחי שם: (נתי ענין שיניים שטוחנות ומבררות המודו"מ שלו לשקול דרכיו ולפלס מעגלותיו וכן בבירורי המדות אהוי"ר שתהי האהבה אמיתי כו' לייגע א"ע כו'. והחלב של תורה מגדיל המדות שיהיו בגדלות המוחין ומזה יומשך ליבון השיניים שיהי בהם בהירות בבירורי המדות בעילוי אחר עילוי שלא בייגיע כו'). קיצור. יש בחי אה"ע ואה"ר, אה"ע היא האהבה הנלקח' מהתבוננות בביטול העולמות לגבי הבורא ית' שחיותו וקיומו רק מבחי' שם כבוד מלכותו וכו' ויומשך מזה שיעקור רצונו מהבלי עולם ולא יהי לו רצון בלתי לה' לבדו. ואה"ר היא המוסתרת ומושרשת בנפשו מצד כי היא חלק אלוה ממעל והיא נלקחת מצד עצמות אור א"ס ב"ה שאין העלמין ערוך אליו כלל ואין שייך אפי' כטפה מהים כו' ולפיכך אין לאהבה זו בחי לעומת זה כלל כי לא נמצא דוגמתה בעניני עוה"ז. והנה יציאתה אל הגילוי הוא ע"י שנכנס יינה של תורה בנפש שע"י יצא סוד שהיא אה"ר לגילוי לפי שהתורה היא בחי' גילוי רצה"ע וכת"י פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון וגילוי רצה"ע שבנפש הוא האה"ר הנ"ל. וזהו חכלילי עיניים הוא תוקף האהבה בתענוגים בחי' עיני תמיד אל ה' לאסתכלא ביקרא דמלכא והיא למעלה גם מאה"ר הנ"ל ובחי' זו מתגלה בשבת וקראת לשבת עונג וזהו ענין גילוי חך הטועם את היין הנ"ל שאור לי לי שנכללי בזה אה"ר ואה"ע. ולבן שיניים היינו הטוחנות ומפררות המודו"מ שלו לשקול דרכיו כו' וכן בירורי המדות כו' הוא מחלב שמגדיל האיברים וכך חלב התורה מגדיל אהוי"ר ומזה יומשך ליבון השיניים שיהי הבירור בהמדות בעילוי אחר עילוי שיהי בהם לבנוני ובהירות. ע"כ.

90 | У примітці Kehot Psalms 145:16 вказано як джерело цих слів.

Psalms 145:16 תהילים קמ"ה:ט"ז

פּוֹתַח אֶת־יָדְךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל־חַי רָצוֹן:

Thou openest Thy hand, And satisfiest every living thing with favour.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

LikuteiTorah.com

ХАСИДСЬКА ПАРША

Про це видання

This edition contains the Hebrew text, the English translation, our explanations i the notes.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

Our English translation, made from the Hebrew without Kehot's notes: CC BY-NC 4.0.

Our explanations, with the overview, the questions and the page for children: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Цитовані джерела за Сефарією: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Maginei Eretz: Shulchan Aruch Orach Chaim, Lemberg, 1893 (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Daf Shevui (CC0).

This edition as a whole: CC BY-NC 4.0. Shuls, schools and non-profit projects may copy, print and share it freely, and may ask for donations to cover the cost of printing; it may never be sold. Credit Kehot Publication Society and likuteitorah.com. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

Український переклад і пояснення підготовлено для LikuteiTorah.com за допомогою ШІ (openai/gpt-6-luna-pro:batch) та звірено з єврейським текстом і Sefaria; редактором-людиною ще не перевірено. Будь ласка, важливе перевіряйте за єврейським текстом.

Ребе просив вивчати маамарим тижневої парші — «Хасидську паршу» — протягом того тижня, розподіливши навчання на сім днів (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725 · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). Навіщо її вивчати та благословення Ребе: likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

Безкоштовний некомерційний проект; тут нічого не продається. Не пов'язаний із Kehot, Sefaria чи Lubavitch Library.
© likuteitorah.com

Із likuteitorah.com/uk/torah-ohr/vayechi/4/

НА ЧЕСТЬ

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Батько Ребе, реб Леві-Іцхок